"Unicul dor al vieţii mele este să-mi văd naţiunea fericită" (AVRAM IANCU)

Numărul 5, 1995

IANCULE MARE

Publicaţie editată de Societatea "AVRAM IANCU" din România

Istorie şi contemporaneitate

Urmărim, desigur, cu multă atenţie modul de derulare a propunerii de reconciliere istorică a României cu Ungaria, după modelul franco-german, propusă de Preşedintele României, dl. Ion Iliescu. Şi ne place să credem că nu este român care să nu dorească aplanarea sau stingerea definitivă a unor asperităţi ce şi-au făcut loc în ultimii ani între cele două ţări vecine.

Dacă din partea Ministerului de Externe Ungar şi al Guvernului de la Budapesta s-au primit deja semnale pozitive în acest sens - iniţiindu-se schimburi de opinie la nivel de experţi, reconcilierea fiind benefică ambelor părţi - iată că vârfurile UDMR-iste, extremiste, fac tot ce le stă în putinţă să împiedice sau să amâne normalizarea deplină a relaţiilor dintre România şi Ungaria, iniţiind acţiuni şi făcând lucruri de determină legalizarea sentimentelor naţionale româneşti - fireşti şi naturale - ale românului de bună credinţă.

Ne referim, desigur, la acţiunile de boicotare a Legii învăţământului, aprobate de Parlamentul României şi promulgate de Preşedintele ţării şi puse deja în aplicare - lege apreciată de numeroşi experţi din occident ca fiind una dintre cele mai moderne şi la un nivel peste standardele europene (dar pe care popa Tokes o numeşte cu neobrăzare "o lege a hoţiei"), căutând să atragă în aceste acţiuni de boicotare şi protest până şi copii de vârstă fragedă - cum s-a întâmplat la Cluj-Napoca sau în Covasna, la Sf. Gheorghe.

Se vede foarte clar că UDMR-iştii nu vor drepturi egale cu etnia românească, ci doar privilegii, aşa cum le-a plăcut să aibă de secole în această parte de ţară românească.

Suntem de acord cu reconcilierea, dar nu vom putea niciodată să facem abstracţie de învăţămintele istoriei, mai ales noi, cei care am trăit şi trăim în spaţiul Transilvan, fiindcă, iată, şi UDMR-iştii fac recurs la anumite "drepturi istorice" pe care le-ar fi avut cândva în acest spaţiu de care vorbim. Aşadar ce ne învaţă istoria?

Încă din sec. al XIV-lea, după Răscoala de la Bobâlna, românii, deşi majoritari în ţara lor, au fost pur şi simplu excluşi de la viaţa social-politică, cu alte cuvinte românii au fost şterşi de pe lista existenţei lor naţionale, rămânând în schimb simple unelte şi mijloace de muncă în mâna ungurilor, saşilor sau secuilor. Acel abject act de dominare şi supunere a românilor intitulat Unio Trium Nationum - o "uniune frăţească" a permis nobililor nu numai să înfrângă răscoala, ci şi să domine şi să umilească populaţia românească majoritară.

În secolele următoare românii au fost supuşi unui barbar proces de maghiarizare: au fost trecuţi la catolicism, li s-au schimbat numele, au fost obligaţi să înveţe ungureşte, neavând şcoli în limba română, etc. Rezultatul acestui proces se vede foarte bine din următorul exemplu: din cei 200.000 de români existenţi pe actualul teritoriu al Ungariei, s-a ajuns în prezent la circa 10.000!

Majoritatea ţăranilor români erau buni doar pentru robotă pe latifundiile grofilor şi nemeşilor unguri, latifundii alcătuite din fostele pământuri româneşti, luate cu japca de la ţăranii care nu-şi puteau plăti la timp obligaţiile faţă de stăpâni. Unele pământuri au fost luate de la români încă de la năvălirea ungurilor în spaţiul românesc, prin război şi jaf, infiltrându-se pe Mureş, pe Someş şi Ip cele trei Crişuri până în inima Transilvaniei.

În sec. al XVIII-lea şi în cel următor lăcaşurile de cult româneşti - biserici şi mănăstiri - au fost distruse, trăgându-se cu tunurile în ele, fiind apoi arse pentru ca românii să nu mai aibă o bază culturală, o temelie, loc de închinăciune şi mărturisire.

În cetăţile feudale românii nu se puteau stabili, ei nu aveau acest drept, românii locuiau numai "extra muros", aduceau numai produse din cetate, după care porţile pentru ei se închideau, fiind alungaţi către satele lor sărăcăcioase. Ba mai mult, românii nu aveau voie nici măcar să poarte cisme, ci numai opinci - până acolo mergea barbaria ungurului dominator!

Încercările românilor, ale iobagilor, de a se scutura de jugul iobăgiei şi batjocurii au fost răsplătite de unguri cu spânzurători şi trasul pe roată, cum au păţit apostolii neamului românesc Horea şi Cloşca, zdrobiţi bucată cu bucată pentru a le fi chinurile cât mai groaznice.

La vremea când în Europa popoarele se conturau ca naţiuni, când curentul redeşteptării naţionale era prezent pretutindeni, la anii 1848/49, aceiaşi nemeşi unguri au trimis trupe bine hrănite şi echipate peste românii din Transilvania, omorând 40.000 dintre aceştia, promulgând înglobarea Transilvaniei la statul ungar.

Lecţia oferită invadatorilor în Munţii Apuseni a fost, desigur, usturătoare, dar pe măsura fărădelegilor săvârşite de "Csedorii" lui Hatvani sau Kemeni prin satele moţeşti. Avram Iancu a spus-o răspicat că moţii sunt oamenii libertăţii, gata a-şi vărsa sângele până la ultimul om pentru a trăi în libertate.

Împrejurări istorice neprielnice, dualismul austro-ungar, pofta asiatică de dominare au determinat, toate la un loc, o înăsprire a soartei românilor între anii 1867 - 1918, culminând cu legile draconice pentru români ale lui Apponyi Albert, din 1907, având ca urmare imediată lichidarea a nu mai puţin decât 320 şcoli româneşti din Transilvania şi deznaţionalizarea şi maghiarizarea a zeci de mii de români, umiliţi şi batjocoriţi la ei acasă.

Realizarea statului naţional român la 1918 a schimbat în bine soarta românilor, dar aceştia nu au luat măsurile cuvenite de dezmaghiarizare, de revenire la numele lor şi ale localităţilor româneşti decât în mică măsură. În Transilvania nu au fost doborâte toate însemnele Imperiului austro-ungar, cum s-a întâmplat prin alte părţi. Astfel, au rămas locului o serie de statui, monumente, inscripţii ca cele de la Cluj, Oradea, Satu Mare etc.

Dominarea sălbatică a horthyştilor şi distrugerea fizică, morală şi a agoniselii românilor din nord-vestul Transilvaniei, ca urmare a Diktatului de la Viena, a constituit un recul semnificativ al vieţii românilor majoritari şi de data aceasta în aceste teritorii: au fost ucişi, schingiuiţi, alungaţi, le-au fost confiscate bunurile şi pământurile; moţilor din Scărişoara Nouă, de la sud de Carei, le-au fost tăiate urechile, mâinile, le-au fost scoşi ochii, li s-a tăiat nasul. Nu mai vorbim de suprimarea drepturilor cetăţeneşti!

După războiul al II-lea mondial, cine s-a instalat aici în fruntea securităţii şi a PCR? Tot aceiaşi hortişti, fii ai grofilor, care au năpârlit doar, adaptându-şi culoarea la mersul vremii. Fruntaţii românilor din Transilvania, făuritorii statului românesc naţional au fost alungaţi din Transilvania prin Bărăgan sau au fost închişi pentru decenii, ajunşi fiind de mânia proletară ungurească...

(Continuare în pagina2)

Conf. Univ. dr. Ioan Teodor STAN,
Preşedintele Societăţii "Avram Iancu" din România

Tulnicele Iancului...

CRUCEA LUI IANCU

În apropierea câmpului unde a avut loc Adunarea Naţională de la Blaj din 3/15 mai 1848, pe un deal străjuieşte de ani "Crucea lui Iancu", în amintirea faptelor eroului revoluţiei româneşti din Transilvania.

Avram Iancu studiase dreptul şi a fost unul din iniţiatorii Adunării Naţionale de la Blaj. Era atunci un tânăr în vârstă de numai 24 de ani, voinic, înalt, cu părul negru. A venit la adunarea de la Blaj îmbrăcat în costum naţional, cu şerpar lat şi cu pistoalele la brâu, fiind însoţit de muntenii lui. Iancu a fost remarcat imediat de mulţimea prezentă la adunare. El găsea cele mai potrivite cuvinte de a se adresa mulţimii, folosind comparaţii înţelese de toţi, ca aceasta: "Uitaţi-vă pe câmp românilor! Suntem mulţi ca cucuruzul brazilor, suntem mulţi şi tari că Dumnezeu e cu noi"! (după C.C. Giurescu şi D.C. Giurescu, "Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi", Ed. Albatros, 1975, p. 595).

Tinerii intelectuali români de la Blaj, Cluj, Târgu Mureş etc., în frunte cu Iancu, Papiu şi Buteanu şi alţii au fost cei care au stăruit să aibă loc adunarea de la Blaj, în ciuda tuturor opreliştilor şi ameninţărilor "guberniului", fiind susţinuţi de dârzenia maselor de ţărani români, neintimidaţi de valul de ameninţări şi oprelişti.

Simion Bărnuţiu a propus iniţial să se adune acea "parte considerabilă, care cu inteligenţa şi cultura lor pot să reprezinte naţiunea română", pentru a discuta şi formula revendicările românilor. "Gândul mobilizării maselor largi ale poporului, aparţine în primul rând intelectualilor grupaţi în jurul fiului de iobag Avram Iancu" (după V. Cheresteşiu, Adunarea Naţională de la Blaj, Ed. Politică, 1966, p. 311).

Ştirea adunării eliberatoare de sub robia de veacuri a românilor cuprinsă în proclamaţia scrisă de profesorul blăjan Aron Pumnul, copiată în sute de exemplare de către studenţii blăjeni şi distribuită de aceştia în satele de baştină şi cele vecine, cu ocazia vacanţei de Paşti, din 1848, a întărit convingerea că poporul însuşi trebuie să se adune şi să-şi hotărască soarta.

La Adunarea Naţională de la Blaj s-au strâns peste 40 de mii de români, veniţi din toate colţurile ţării, ca delegaţi ai tuturor românilor din Transilvania şi din celelalte provincii. Această adunare a fost consemnată de istorie ca fiind întâia din ţările române unde a participat atâta popor, pentru a-şi hotărî soarta şi a susţine revendicările sociale şi naţionale ale românilor. La acea adunare participanţii au proclamat în numele celor pe care-i reprezentau: "Noi vrem să ne unim cu Ţara Românească sau Muntenia, fapt remarcat în cronicile vremii autohtone şi străine.

Sub conducerea lui Iancu, au venit şi au participat la Adunarea Naţională de la Blaj, mii de ţărani şi mineri din Munţii Apuseni, cei mai hotărâţi şi neînfricaţi luptători pentru cauza poporului. Iancu împreună cu alţi tineri intelectuali au intuit ce mulţime de oameni se va aduna la Blaj; au coordonat grupele de ţărani destinate pentru menţinerea ordinei. Ţăranii au ascultat de organizatorii adunării şi, mai ales, de cuvântul lui Iancu, grupându-se şi aliniindu-se după un plan , lăsând drum liber între grupe şi respectând ordinea solicitată de organizatori.

Mulţimea de români participanţi la Adunarea Naţională de la Blaj, în 1848 a aprobat programul revoluţiei, cuprins în cuvântarea temeinic documentată a lui Simion Bărnuţiu şi au susţinut cuvântările rostite de către tinerii conducători ai revoluţiei, între care şi ale eroului din Vidra de Sus. Iancu, fiul unui iobag înstărit, cunoştea durerile poporului român; istoria consemnează că: "eliberarea poporului era ţinta vieţii sale. Tatăl său îi spunea că o să sfârşească pe roată, ca Horea, care, precum se zvonea, fusese de departe străunchi al lui"... (după V. Cheresteşiu, Op. cit. p. 181). Tânărul Avram Iancu exprimase în mod lapidar primul şi cel mai important punct al marii adunări a poporului de la Blaj" desfiinţarea robotelor fără despăgubire sau moarte" şi drepturi naţionale, smulse de la cei care-i obideau, după cum afirma şi cu alt prilej. Astfel, asistând în dieta din 1847 de la Cluj, la discuţiile pe marginea problemelor urbariale Avram Iancu, care studia în acest oraş, a exclamat către amicul său Suluţ drept ripostă la cuvântarea unui aristocrat retrograd: "Nu cu argumente filosofeşti şi umanitare vei putea convinge pe aceşti tirani, ci cu lancea lui Horea" (St. Pascu, Avram Iancu, Bucureşti, 1972, p. 44; V. Cheresteşiu, Op. cit. p. 88).

Înainte de Adunarea Naţională de la Blaj, Iancu era între tinerii revoluţionari români urmăriţi de Guberniul din Cluj. "La 13 aprilie guvernatorul scrie preşedintelui judecătoriei regale să-l cheme sub un pretext oarecare pe Avram Iancu la Târgu Mureş; e dorit ca Iancu să fie îndepărtat din regiunea Munţilor Apuseni. Guvernatorului i se răspune la 20 aprilie că Iancu şi-a dat examenul şi a depus jurământul de avocat, astfel că nu mai stă jub jurisdicţia judecătoriei regale" (după V. Cheresteşiu, Op. cit. p. 267). Erau urmăriţi în special intelectualii români care erau apropiaţi de popor. Alături de Avram Iancu au fost urmăriţi Papiu - Ilarian, avocatul Ioan Buteanu, preotul Simion Balint, clericul Vasile Nemeş şi alţi români care se făcuseră purtătorii de cuvânt ai maselor ţărăneşti, pretinzând revendicări sociale şi naţionale. Aristocraţii moşieri se temeau de aceşti intelectuali care deveniseră conducători recunoscuţi ai maselor populare, a iobăgimii asuprite.

Întărind hotărârea poporului din Munţii Apuseni de a-şi cuceri libertatea, Avram Iancu susţinea că "Românul nu cerşeşte libertatea de la unguri, naţiunea română e destul de tare ca să-şi cucerească libertatea prin luptă" (după V. Cheresteşiu, Op. cit. p. 375).

(Continuare în pagina 7)

Leon S. MUNTEAN

Agenda "Avram Iancu"

Bistriţa - iulie 1995 -

Împlinindu-şi iniţiativa de suflet şi de conştiinţă, membrii Societăţii Cultural Patriotice "Avram Iancu", filiala Bistriţa, în frunte cu inimosul preşedinte, ec. Vasile Popa, au glorificat în centrul oraşului pe AVRAM IANCU, dezvelind bustul acestei figuri emblematice a revoluţiei de la 1848, luptător neînfricat pentru eliberarea socială şi naţională.

La festivităţi au participat senatori, deputaţi, reprezentanţi ai guvernului, prefecţi, preşedinţi de consilii judeţene, primari, reprezentanţi ai sindicatelor, numeroşi locuitori din Bistriţa şi împrejurimi, reprezentanţi din 19 filiale ale societăţii "Avram Iancu", o delegaţie din Vidra de Sus, comuna natală a lui Avram Iancu, membri ai Consiliului Naţional, români de peste hotare. După un ceremonial religios şi militar, primarul oraşului dl. ing. Toniuc Marian a felicitat membrii societăţii "Avram Iancu" pentru frumosul cadou făcut oraşului şi pe entuziaştii concitadini care îşi au obârşia în "Ţara moţilor" şi au contribuit la realizarea bustului.

Zlatna

În oraşul Zlatna, unul dintre principalele centre ale revoluţionarilor români din 1848-1849, a fost dezvelit bustul eroului naţional Avram Iancu. Oraşul se mândreşte acum cu statuile a doi dintre revoluţionarii de la 1848/49 - Petre Dobra, prefect de Zlatna (ucis mişeleşte de hoardele lui Hatvany) şi Avram Iancu, cel care a urmat cursurile şcolii gimnaziale în oraşul Zlatna, devenind apoi conducătorul Revoluţiei de la 1848 - 1849 în Transilvania.

Abrud

În luna iulie a avut loc la Abrud întrunirea Consiliului Naţional al Societăţii "Avram Iancu" din România. Au participat 156 membrii ai Consiliului Naţional, reprezentanţi din cele 24 filiale şi 8 subfiliale locale ale societăţii "Avram Iancu". Dezbaterile au fost ample şi concrete. Întrunirea s-a constituit într-un util schimb de experienţă privind viaţa filialelor.

Au fost clarificate probleme ale statutului, situaţia financiară, programele de activităţi şi ale probleme de natură organizatorică.

Mărăşeşti

La invitaţia Fundaţiei de Cultură Patriotică Mărăşeşti - Mărăşti - Oituz, o delegaţie a Societăţii "Avram Iancu" din România a fost prezentă la prelecţiunile axate pe tema Trianonului şi situaţia actuală din România. Au participat personalităţi ale vieţii ştiinţifice, culturale, publicistice, parlamentari. Societatea "Avram Iancu" a fost reprezentată de preşedintele acesteia, conf. dr. Ioat Teodor Stan, secretarul general Ioan Herineanu, colonel (r.) Vasile Cristea, vicepreşedintele ing. Bercea Petru - preşedintele flialei Bucureşti a societăţii "Avram Iancu" şi prof. Nicolae Haşegan - Braşov.

Reprezentanţii clujeni au scos în evidenţă preocuparea societăţii de a promova măreţele idealuri ale înaintaşilor noştri, de apărare a gloriei străbune.

De menţionat că societatea "Avram Iancu" a semnat împreună cu Fundaţia de cultură patriotică "Mărăşeşti - Mărăşti - Oituz" un apel adresat tuturor acelora care pot contribui la revigorarea activităţii de educare patriotică.

Călugăreni

În 13 august 1995, consecventă obiectivelor sale de cinstire a memoriei eroilor neamului, societatea "Avram Iancu" a fost prezentă la manifestările de la Călugăreni (Preşedintele Consiliului Naţional, conf. dr. I. T. Stan, Preşedintele Executiv al filialei Cluj-Napoca - Marious Trif, ing. Ioan Bercea - preşedintele filialei Bucureşti, col. (r.) Vasile Cristea şi ing. Prida Toma vicepreşedinte în Consiliul Naţional), zi de neuitat. Societatea Cultural-Patriotică "Avram Iancu" a dus de la Turda pământ de la mormântul Voievodului - ceremonialul militar, apoi spectacolul evocator "Drumul Gloriei" a cucerit inima participanţilor.

Mărişel

"ORI PUNEM PUMNUL ÎN PIEPTUL FURTUNII, ORI PIERIM". Semnificaţia actuală a acestor cuvinte înscrise pe Crucea Iancului, i-a adunat (duminică, 09.11.1995) pe mii de moţi şi nu numai, la monumentul din apropiere de Mărişel, pentru a-l serba pe Avram Iancu şi pe luptătoarea Palaghia Roşu din Mărişel, cea care împreună cu femeile din sat a înfrânat o oaste ungurească venită să-i "pedepsească" pe revoluţionarii moţi de la 1848.

Semnificaţia evenimentului a fost evocată de d-nii Victor Romulus Constantinescu, preşedintele Consiliului judeţean Cluj, deputatul Costică Ciurtin, Ioan Rus - prefectul judeţului Alba, Liviu Medrea - subprefectul judeţului Cluj, Petre Bucşa - preşedintele filialei Cluj-Napoca a societăţii "Avram Iancu", Ioan Herineanu - secretar general al societăţii, prof. Nicolae Steiu - preşedintele filialei Huedin, Teodor Şandor - preşedintele filialei Gilău. A urmat apoi un spectacol folcloric susţinut de formaţii artistice din Cluj-Napoca, Huedin şi localităţile învecinate.

Albac

Sâmbătă, 22 iulie 1995, tulnicul nobil al Societăţii "Avram Iancu" din România a răsunat din nou peste plaiurile Transilvaniei, chemându-şi moţii spre bazinul Arieşului, în cunoscuta şi încărcata de istorie localitatea Albac, unde au avut loc manifestări de suflet prin evocarea eroilor neamului - moţi de origine - Horea, Cloşca, Crişan, Avram Iancu.

A fost înfiinţată subfiliala "HOREA" a Societăţii Cultural-Patriotice "Avram Iancu".

Ţebea - inimă de neam şi ţară

La Ţebea, în jurul Bisericii ortodoxe, secole de istorie au concentrat jertfa unor înaintaşi de seamă, martiri ai neamului în lupta pentru afirmare şi emancipare naţională şi socială a românilor din Ardeal. Comemorarea Craiului munţilor Avram Iancu, precum şi pomenirea celorlalţi martiri ai moţilor ce dorm somnul de veci aici, au creat tradiţia unei adevărate sărbători de afirmare a spiritului naţional ce se desfăşoară în fiecare toamnă în preajma Pantheonului naţional de la Ţebea. În acest an au venit la Ţebea miniştri, parlamentari, reprezentanţii unor formaţiuni politice, prefecţi, primari, istorici, ziarişti, reprezentanţi ai cântecului şi dansului românesc, un numeros public. După un ceremonial religios, săvârşit de episcopul Hunodoarei şi episcopul Aradului, şu după onorurile militare, au rostit cuvântări academician Ştefan Pascu şi primarul oraşului Brad - ing. Nicolae Moga.

Au fost rostite mesajele Preşedintelui României, Senatului şi Guvernului. Au mai rostit alocuţiuni, dl. Liviu Maior - ministrul învăţământului, Zeno Opriş - preşedintele Uniunii "Vatra Românească", primarul Clujului - dl. Gheorghe Funar, preşedintele PDAR - dl. Victor Surdu, poetul Grigore Vieru a recitat poezia sa "Casa mea".

A impresiona în mod deosebit discursurile d-lui conf. dr. I.T. Stan - preşedintele Consiliului Naţional al Societăţii "Avram Iancu" din România şi al senatorului Adrian Păunescu.

Brad

Manifestările de la Ţebea din acest an au fost precedate de instruirea tuturor preşedinţilor de filiale şi subfiliale ale Societăţii "Avram Iancu" din întreaga ţară privind aplicarea noului STATUT, insistându-se pe prevederile privind identitatea societăţii.

În aceeaşi zi s-a desfăşurat ceremonianul dezvelirii statuii lui Avram Iancu la sediul Exploatării miniere "Ţebea" din Brad, la care au luat parte întreg Consiliul Naţional şi reprezentanţii filialelor Societăţii "Avram Iancu".

Treznea şi Ip

Comemorarea a 55 de ani de la masacrele săvârşite de hortişti la Ip şi Treznea a fost marcată prin depuneri de coroane şi cântec de fanfară. Reprezentanţii societăţii "Avram Iancu" în frunte cu preşedintele Consiliului Naţional, conf. dr. Ioan Teodor Stan, oameni ai locului şi oaspeţi din întreaga Transilvanie, au cinstit memoria celor căzuţi victime ale barbariei vremelnicilor ocupanţi.

Conf. dr. Ioan Teodor Stan, de altfel şi ceilalţi vorbitori, şi-au prezentat adeziunea la iniţiativa preşedintelui Ion Iliescu de reconciliere istorică româno-ungară.

Turda

"CINSTE STRĂBUNILOR EROI" a fost tema sesiunii de comunicări ştiinţifice organizat în luna octombrie de filiala Turda şi a XII-a din municipiul de pe Arieş. Doamna Lucia Roman, preşedinta filialei Turda a societăţii "Avram Iancu" a salutat prezenţa membrilor Consiliului Naţional al Societăţii "Avram Iancu" în frunte cu dl. Ioan Teodor Stan şi a adresat cuvânt de bun venit, mulţumind elevilor pentru interesul şi preocuparea manifestată în înfăptuirea acestei sesiuni de cinstire a memoriei lui Avram Iancu.

În finalul sesiunii de comunicări, doamna Lucia Roman a înmânat premii elevilor participanţi cu lucrări.

Sălciua

Fascinantul peisaj de toamnă de pe Valea Arieşului a dat o notă aparte manifestărilor prilejuite de atestarea a 110 ani de existenţă a unităţii şcolare din Sălciua, atribuirea numelui "Simion Pantea Sălciuanu" şcolii generale şi constituirea subfilialei Sălciua a Societăţii Cultural-Patriotice "Avram Iancu". Au participat fii ai comunei din ţară şi străinătate.

Preşedinte al subfilialei Sălciua a fost ales directorul şcolii, prof. Bucureşteanu Gheorghe iar preşedinte de onoare Valeriu Tabără, ministrul agriculturii, fiu al comunei. În aplauzele unui public foarte cald, elevii şcolii generale l-au cântat pe cel mai curat erou al neamului, Avram Iancu.

De menţionat prezenta la aceste manifestări a preşedintelui Consiliului Naţional, conf. dr. I.T. Stan, a prefectului de Alba, avocat Ioan Rus, a subprefectului de Arad, Teodor Mara, a unor vicepreşedinţi şi membri ai Consiliului Naţional al Societăţii "Avram Iancu" din România.

Tg. Mureş

CLIPE DE ÎNALTĂ SIMŢIRE ROMÂNEASCĂ. Duminică, 22 octombrie 1995, zi minunată de toamnă în inima Ardealului la Tg. Mureş, cu ocazia festivităţilor prilejuite de constituirea filialei Târgu Mureş a Societăţii Cultural-Patriotice "Avram Iancu". Au venit să omagieze jertfa şi pilda "Craiului munţilor" delegaţi din numeroase şcoli şi licee din judeţ şi din toată Transilvania, reprezentanţii celor 25 filiale ale Societăţii "Avram Iancu" membri ai Consiliului Naţional, oficialităţi locale, comandanţi militari, directori şi conducători de instituţii, sponsori care au susţinut material şi moral constituirea filialei, precum şi personalităţi de prim rang ale vieţii politice, administrative, culturale şi ştiinţifice din Transilvania, moţii şi simpatizanţii acestora din judeţul Mureş reprezentând nucleul care constituie filiala Mureş a Societăţii "Avram Iancu".

După un ceremonial religios desfăşurat la catedrala ortodoxă în Piaţa Centrală, la statuia lui Avram Iancu s-a desfăşurat un moment omagial. Au evocat personalitatea "Crăişorului" conf. dr. I.T. Stan şi prof. Boşoancă cercetător la muzeul judeţean Mureş. Momentul omagial s-a constituit într-un spectacol înălţător, au fost interpretate numeroase cântece patriotice, melodii de suflet. Apoi, la Palatul Culturii s-a desfăşurat simpozionul "DUHUL IANCULUI ÎN MEMORIA ŞI FAPTA URMAŞILOR". Întreaga manifestare s-a constituit într-o zi măreaţă, în care inimile participanţilor au vibrat pentru neam, ţară şi eorul nostru naţional Avram Iancu, pentru martirii şi eroii neamului românesc, care ne poruncesc din umbra crucilor să ducem mai departe gloria neamului.

Bistra

În marea comună moţească Bistra (jud. Alba) în ziua de 4 noiembrie 1995 s-a înfiinţat subfiliala Societăţii "Avram Iancu". La acest eveniment deosebit au participatmembri ai Consiliului Naţional în frunte cu preşedintele societăţii, conf. dr. Ioan Teodor Stan, preşedinţi de filiale din ţară, locuitori ai acestei comune şi cătunelor aparţinătoare. Cu acest prilej, au fost evocate figurile unora dintre marii tribuni ai revoluţiei române din 1848 - 1849 de sub conducerea lui Avram Iancu precum au fost: Vasile Fodor, I. Andreica, Simion Balint şi alţii.

La propunerea sătenilor s-a aprobat consiliul de conducere a noii subfiliale.

Vasile CRISTEA

Istorie şi contemporaneitate

(urmare din pag. 1)

Anul 1989 a făcut iar ca aceeaşi duşmani de secole să-şi ridice capul, fiind deja, din 22 decembrie, bine pregătiţi şi organizaţi, gata să pornească acţiuni de tot felul contra românilor. Acţiunile lor din Harghita, Covasna şi de la Târgu Mureş vizau destabilizarea ţării noastre, împlinirea visului lor secular "hungarist" de refacere a regatului apostolic al lui Ştefan cel Sfânt, cel cu misiunea civilizatoare în zonele româneşti!

Namai că în anul 1990 s-a opus intenţiilor ungureşti o generaţie de români patrioţi, cu dragoste profundă faţă de patrie, cu dragoste profundă de vatră românească şi pregătiţi intelectual şi politic, care au intuit foarte bine încotro băteau acţiunile ungureşti, zădărnicindu-le planurile. Aşa că toate încercările de a reînvia trecutul, dominaţia lor peste români, le-au fost şi le sunt barate. Principalele oraşe transilvane sunt dominate de populaţia românească, şi din rândul românilor s-au ridicat lideri de mare valoare ce au creat o stare de spirit autentic românească, dârză, netemătoare, românii recâştigându-şi demnitatea că sunt stăpâni la ei acasă.

Ridicarea a zeci de statui şi busturi ale eroilor sau fruntaşilor dintre români, plăci comemorative, atribuirea denumirilor noi, româneşti, de şcoli, unităţi militare, străzi, uniuni şi organizaţii au rolul lor major de întărire spirituală a populaţiei româneşti din Transilvania, a convingerii că nimeni nu mai poate dicta în bătătura noastră.

UDMR-ul nu poate în prezent manevra după bunul său plac în spaţiul transilvan, cu excepţia poate a unor zone din "secuime" unde ponderea populaţiei maghiare este mai mare. Alungarea românilor din aceste zone, purificarea etnică nu e un lucru nou, ei practicând-o dintotdeauna. Gândiţi-vă numai că şi în Covasna cândva etnia românească alcătuia majoritatea populaţiei zonei.

La nivelul Transilvaniei puterea ungurilor, a UDMR-ului este destul de limitată, nici chiar etnia ungurească nu mai crede în opţiunea UDMR-istă.

Ca o găselniţă de ultimă oră, UDMR-ul vine prin intermediul bisericilor catolice şi reformate - adevărate centre reacţionare, iredentiste - unde se coc toate relele, toate atacurile contra românilor, să ceară cu multă nerusinare şi fără scrupule "retrocedarea" unor pământuri sau imobile precum şcoli, case, internate, spitale etc.

Cartea lansată recent "Cerem ce ni se cuvine" scrisă în cinci limbi, cuvântările unor înalţi prelaţi unguri cu această ocazie ("noi nu cerem, pretindem retrocedarea unor drepturi dobândite") se înscriu pe aceeaşi veche linie hungaristă - ca dominantă a concepţiilor şi ideologiilor maghiare de secole.

Adică cum vine asta, fraţilor maghiari? După ce că noi, românii, am fost şi suntem dintotdeauna majoritari în Transilvania, după ce că bieţii români au muncit ca sclavi secole de-a rândul pe moşiile grofilor şi pentru îmbogăţirea acestora, după ce aţi distrus cu tunurile, cu focul sau cu legile, cultura şi civilizaţia românească, limba şi religia, identitatea omului, credinţa şi religia sa, mai veniţi acum şi cu pretenţii?! Pământ 1800 ha, clădiri, spitale, case, palate? Oare nu românii au fost cei care au trudit din greu pământurile nemeşeşti? Nu românii au lucrat ca zilieri la diferite construcţii în Transilvania? Nu ungurii au fost aceia care au alungat românii de pe moşiile lor, incendiindu-le casele? Vreţi cumva iară ca între Cluj şi Dej să se întindă latifundiile voastre bisericeşti iar românii să vă lucreze, ca robi, pământurile?

Nu vă daţi seama că vremurile s-au schimbat, că-s altele, că nu mai puteţi face ce vreţi aici în România?

Societatea "Avram Iancu" din România, culturală şi patriotică, cuprinde în rândurile sale zeci de mii dintre cei mai aleşi oameni din Transilvania, are alte sute de mii de simpatizanţi în ţară şi peste hotare. Această societate desfide, condamnă orice încercare a voastră de a mai destabiliza ţara aceasta paşnică prin pretenţii absurde, jignitoare, total inacceptabile!

Noi, moţii, care conducem această societate, vă sfătuim prieteneşte să vă vedeţi de treabă, să vă încadraţi ca toţi românii în societatea civilă românească, aici în ţara în care trăiţi, respectând constituaţia şi legile ţării acesteia, să convieţuiţi în mod paşnic cu românii, să vă lăsaţi de toate intrigile sau plângerile pe la curţile străine, pentru simplul motiv că nu veţi mai beneficia niciodată de privilegii faţă de populaţia românească, nu veţi mai putea domina asupra românilor ca altă dată!

Ungurilor cinstiţi, care trăiesc în bună vecinătate şi înţelegere cu românii atât prin sate cât şi prin blocuri la oraşe, le spunem să se lepede cât mai curând cu putinţă de satanele în sutane care vor înfrăţbirea noastră. Singura cale de urmat este respectul reciproc, convieţuirea normală între oameni civilizaţi. Îndreptându-ne împreună atenţia spre ridicarea standardului de viaţă, pentru că vă sunt asigurate, ca minoritate naţională, toate condiţiile legale de viaţă şi de dezvoltare alături de noi, românii.

Pe cei care nu vor să înţeleagă apelul nostru şi vor să creeze stări conflictuale, înfrăţbiri între cele două etnii, îi sfătuim să meargă la statuia lui Avram Iancu din Cluj-Napoca şi să constate ce ţine eroul naţional în mâna stângă. Că nu degeaba moţii au ridicat statuia Iancului!

Conf. Univ. dr. Ioan Teodor STAN,
Preşedintele Societăţii "Avram Iancu"
din România

Apariţii editoriale

"GHINDA ŞI SABIA. JURNAL DE RĂZBOI CU UNGURII"

memoriu aparţinând lui Avram Iancu, Craiul Munţilor, Editura "Călăuza" - România, 1995, Deva, tipografia S.C. "Polivada" SA, preţul 1.000 lei

Apariţia lucrării este demnă de toată lauda. Despre acest jurnal de război, scris de Avram Iancu, în luna noiembrie 1849, foarte puţină lume ştie. Este meritul sponsorului unic al cărţii Gheorghe Naghi, care a asigurat lumina verde, om de mare suflet şi optimist, încrezător, care în postfaţă apreciază că lucrarea "Este un roman viu... să lucrăm repede şi bine, să scoatem la iveală marile calităţi ale neamului nostru, să le impunem, fără timiditate, fără complexe... să nu ne temem nici de cuvinte, nici de fapte! Avem propria noastră putere şi ea este suficientă, ziditoare..."

Lucrarea este prefaţată de Eugen Evu într-un stil al datoriei, printr-un "cuvânt înainte", fascinant şi sincer privind meritul lui Eminescu şi Blaga care au încrustat geniul lui Avram Iancu în literatură... şi datoria intelectualilor de azi, români neaoşi, născuţi la ţară, în satele româneşti, de a-şi repune în drepturi istoria naţională, tradiţiile de luptă, eroii şi neamul, terfelit pe nedrept de nişte calomniatori, pe care încet vremurile îi scot la suprafaţă şi îi dau la o parte în "tabăra mincinoşilor şi impilatorilor".

Textul "Raport către Împăratul de la Viena" scris de Avram Iancu, memoriu-document, care a apărut prima oară în Austria "Viena, Derald 1850 - 1852" sub titlul "Die Romanen der Oesterreichischen Monarchie", reprezintă un adevărat jurnal de campanie care rămâne pentru eternitate ca ceva sfânt şi sincer, scris fluent şi fără ură, în care se simte durerea Iancului despre acest popor neîndreptăţit şi obidit.

Este un veritabil jurnal al acţiunilor de luptă în care răsar în diferite locuri, bătălii şi lupte, pe zile şi ore, precum şi tactica folosită de Avram Iancu şi tribunii săi, în momente grele prin care a trecut Transilvania anilor 1848 - 1849 când, 40.000 de români au plătit cu viaţa dorinţa de libertate, dreptate şi adevăr. Adversarii sunt prezenţi prin toate faptele şi acţiunile lor, modul de a se comporta îi arată ca fiind nişte străini veniţi pe aici să facă "UNIUNEA - UNIREA" cu forţa a Ardealului la UNGARIA, fără nici o consultare sau tocmeală, folosind sabia şi focul.

Lucrarea este o adevărată imagine a gândirii lui Avram Iancu despre revoluţie, în care mişcarea şi acţiunea domină orice frază, românii fiind puşi pe fapte mari, nelăsându-se învinşi de armatele maghiare, mult mai bine înarmate şi instruite.

Încheierea lucrării este tragică şi măreaţă. Iată ce spune Avram Iancu: "Multe vieţi omeneşti au pierit în timpul războiului din ambele părţi, îndrăznesc să afirm şi mă angajez să dovedesc, cu toate calomniile numeroşilor vrăjmaşi ai naţiunii româneşti că represaliile comise de nevoie pe ici şi colo de români nici nu merită să fie menţionate, în comparaţie cu extraordinarele devastări de foc şi sabie, comise de rebeli contra vieţei şi averei românilor şi invit pe fiecare calomniator să iasă din întunericul linguşirilor şi al intrigilor, şi să pună faptă contra faptă, să nu atace însă şi să nu întunece pe ascuns cu răutate meritele altora.

Vasile TUTULA

La statuia lui Avram Iancu

În numele Uniunii Vatra Românească, filiala Cluj, a numeroşilor ei membri şi simpatizanţi, mă închin cu recunoştinţă şi admiraţie la această statuie, şi prin aceasta chiar în faţa eroului nostru naţional, Avram Iancu.

Iar inaugurarea acestei statui, ridicată aici la Cluj-Napoca cu ocazia împlinirii a 75 de ani de la Marea Unire, a Unirii Transilvaniei cu Patria Mamă, la data de 1 Decembrie 1918, mi se pare acţiunea de cinstire cea mai potrivită, atât a Marei Uniri, cât şi a eroului nemaiîntâlnit, care s-a jertfit pentru înălţarea şi unirea românilor.

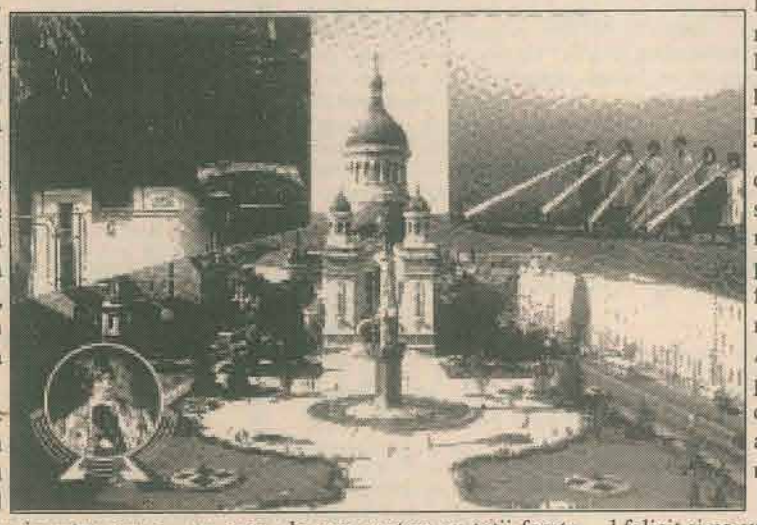

Personal, privesc realizarea acestei statui ca o întoarcere a eroului la Cluj-Napoca, la locul unde a învăţat facultatea şi pentru care a lăsat din puţinul pe care-l avea, fondului de realizare a unei Facultăţi de Ştiinţe Juridice, pentru români.

În adevăr, eu aştept acest moment de mai bine de 60 de ani. În anul 1930, când am venit la Facultatea de Medicină, venind înspre teatru, am văzut pe locul viran din faţa Teatrului, pe care atunci nu se afla nici Catedrala, un stâlp de beton paralelipipedic, cu o bucată de tablă pe care era scris cu vopsea roşie: "Acest loc este rezervat pentru înălţarea unei statui a lui Avram Iancu", inscripţie ce fusese pusă în 1924. Şi în primii 10 ani, adică până în 1940, data când în urma Diktatului de la Viena, a trebuit să părăsim Clujul nostru, aşteptam parcă cu nerăbdare să văd iniţierea unei activităţi care să mă facă să înţeleg şi mai ales să simt că se începe ridicarea statuii lui Avram Iancu.

Apoi a venit războiul, suferinţele, comunismul şi după întoarcerea la Cluj, în 1945, din nou la locurile noastre, parcă stăruia speranţa că statuia lui Avram Iancu trebuie să răsară, cinstind un erou, de care suntem cu toţii foarte mândri, pentru că ne dă conştiinţa puterilor noastre, ne dă conştiinţa ideii de Patrie, de Patria Română, pentru care nici o jertfă nu este prea mare.

Şi acum iată, cam la 3 ani de la relansarea iniţiativei Societăţii Avram Iancu, imediat după Revoluţie, a ridicării unei statui a lui Avram Iancu, chiar pe locul unde se hotărâse în primii ani după Marea Unire, această statuie este gata, înălţându-se între Catedrală şi Teatrul Naţional, în faţa căruia stau de stajă Domnii poeţi Mihai Eminescu şi Lucian Blaga, concentrând în ea nobila figură a eroului legendar AVRAM IANCU care, deşi cu sabia întinsă, ne invită la credinţă şi cultură, în numele cărora "Deşteaptă-te Române" nu mai este o simplă formulă, ci un comandament cu litere de for, înscris în inima fiecăruia dintre noi.

Şi pentru această realizare, care va constitui un pisc strălucitor în istoria municipiului nostru, am mandat din parea uniunii pe care o reprezint, să mulţumesc domnului primar Gheorghe Funar, primarul municipiului Cluj-Napoca, şi domnului prof. I.T. Stan, preşedintele Societăţii "Avram Iancu", din ale căror eforturi această statuie aci stăruind, care ne va aduce minte de-a pururi nu numai de faptele şi măreţia eroului român nemaîntâlnit, Avram Iancu, dar şi de pisibilităţile şi calităţile creatoare şi constructive ale poporului nostru român.

Şi aici mai este cazul să-l felicit şi pe autorul statuii, dl. sculptor Ilie Berindei care, concentrând în înălţime măreţia nu numai a unui erou, Avram Iancu, dar şi a unei idei, aceea de Unitatea Patriei şi, rezistând oricărei încercări de influenţare, a dat Clujului şi Ţării, o valoare artistică care, strălucind în veacul veacurilor, va fi încă o dovadă a eternităţii prezenţei noastre pe aceste locuri.

Sunt bucuros de a fi avut norocul să trăiesc un asemenea moment. Am încredere că statuia lui Avram Iancu , ca eroul însuşi, va străbate timpurile, ne va îndemna la unitate şi frăţie.

Prof. dr. Crişan MIRCIOIU,
Cetăţean de onoare al municipiului Cluj-Napoca
Preşedinte de onoare a Societăţii "Vatra Românească" Filiala Cluj

FLUIERUL IANCULUI

"Plânge şi acum
În codrii Ardealului
Fluierul Iancului!"

Fluierul plânge şi frunza tremură şi se cutremură, pădurile toate îşi clatină podoabele. Şopotul izvoarelor nu mai este cristalin, ci-i surd şi înfundat. Pădurea vuieşte, pădurea se tânguie, văile plâng cu lacrimi învolburate, brazii-s mai semeţi, iar gorunii cei bătrâni, gârboviţi şI scorburoşi, cu frunzele zdrenţuite, aşteaptă un semn şi-s gata să pornească spre Ţebea...

Fluierul Iancului, fluierul neamului meu!...

Înfiorarea pădurilor şi-nvolburarea apelor, răsunetul ridicărilor din vremurile vechi... Se uită peste munţi un fecior mândru şi voinic, cu mustaţa de haiduc, cu privirea vulturească, cu faţa senină, cu căciula dată niţeluş pe ceafă, cu fruntea înaltă şi semeaţă.. Se tânguie buciumul, îşi revarsă chemările peste văi. Tresar potecile şi drumurile bătute de Caterina Varga, se clatină şi se mişcă ameninţător pădurile iobăgimii. Avram Iancu ascultă glăsuirea tulnicelor, vuietul pădurilor, nechezatul murgului şi scrâşnetul lanţurilor împilării. I se înnegurează şi-i alunecă mâna pe armă. A sosit vremea ca şi norodul său să iasă la lumina cea mare a lumii. În cetatea neatârnării, în Ţara Moţilor, se aude iar vuiet de luptă. Bărbaţii şi femeile, feciorii şi fetele, munţii şi văile, codrii şi potecile, toată suflarea-i gata să-şi apere, cu preţul sângelui, libertatea. Avram Iancu, feciorul Ardealului, stă neclintit în fruntea cetelor ce s-au ridicat singure la luptă. Ţara Moţilor nu poate fi supusă de nimeni. Ţara Moţilor, ţară de piatră! Iancule, Iancule, suflet de viteaz! Nu te-au răpus armele, dar te-a doborât veninul înşelăciunii. Zadarnic a umblat pe potecile munţilor înflăcăratul Bălcescu. Zadarnic şi târziu. Braţul tău nu s-a împreunat cu braţul lui Kossuth, mâna ta n-a fost strânsă de mâna de frate, aşa cum a fost strânsă mâna Bălcescului în cortul lui Bem, de mâna viteazului Petofi. Şuvoaiele mâniei populare nu s-au împreunat. Tu ai rămas singur, cu moţii şi cu munţii. Hoţul de împărat te-a înşelat şi te-a minţit. În van a curs sângele feciorilor tăi, sângele inimii tale. Aurora libertăţii n-a strălucit peste ţară aşa cum ai visat tu, aurora libertăţii s-a întunecat într-o pâlpâire roşie, de lacrimi şi de sânge. Ridicarea vitejilor s-a izbit şi de data aceasta de zidul zădărniciei!...

"Fluierul Iancului, fluierul neamului meu
Tărăgănare de dor şi de jele!...
Înmlădirea durerii şi şopotul frunzei..."

Din ziua în care au amuţit armele, în sufletul lui Iancu a plesnit o strună, tremurând îndelung şi stăruitor. De-atunci a prins să se tânguie fluierul său, la început încet, neauzit, pe urmă din ce în ce mai vijelios. Feciorul Ardealului bătea potecile munţilor, umbla prin ţară mâhnit şi-nnegurat. Durerea-l săpa pe dinăuntru cum sapă apele câte un deal, măcinându-i temelia, încet şi pe nesimţite. Nu mai era el ca-n anii de luptă şi glorie, avea obrajii ca nişte ţărmuri surpate, căzute peste sufletul său înveninat de jale, privirile îi erau înceţoşate şi tulburi, fruntea înnourată, mustaţa pleoştită şi lânoasă. Tărăgănarea durerii îi stăruia în minte, îi îngreuna paşii, îl însoţea pretutindeni. Când a început să cânte din fluier, singur, pe potecile munţilor, le-a spus şi lor ca la nişte fraţi cântarea ce o purta în inimă. Şi de-atuncea nu s-a mai despărţit de fluier. Purta peamă roşie la pălărie, umbla în zdrenţe şi cânta din fluier, îl purtau adeseori paşii către munţii Zarandului. Poposea sub gorunul lui Horea, cântând din fluier, trăgănându-şi aleanul. El însuşi era un gorul străpuns de trăsnte, ros de putregaiul durerii...

Fluierul Iancului, fluierul neamului meu...

Povestea lui Iancu o ştie şi codrul, o ştie şi frunza. Codrul l-a adăpostit cu credinţă, frunza i-a îngânat cântecele, fraţii lui de arme l-au jelit cu mânia în inimă...

"Jele-i, Doamne, cui şi cui,
Jele-i, Doamne, muntelui
De armele Iancului;
Că le plouă şi le ninge
Şi n-are cine le-ncinge,
Că cine mi le-a avut
Mi-o pus faţa la pământ,
Dar n-a pus-o să înflorească.
Ci-o pus-o să putrezească".

Tărăgănare de dor şi de jale! Mlădierea amărăciunii semănată în inimi de nedreptatea domnească, de prigonirea asupritorilor de-atunci şi dintotdeauna... Tresărirea frunzei doborâte de brumă şi ridicarea spre lumină a firului de iarbă...

Carmen RUSU
Ioana CIMBRUDEAN

"Şcoala Ardeleană" şi cultivarea conştiinţei naţionale

Prin statutul şi programul său de activitate, "Societatea Avram Iancu" din România este continuatoarea unor cunoscute şi prestigioase mişcări şi instituţii culturale şi ştiinţifice din Transilvania, care au militat pentru împlinirea idealurilor de libertate şi unitate naţională, pentru progresul economic şi social al românilor.

Prin ceea ce întreprinde societatea noastră se raportează şi la Şcoala Ardeleană, mişcare ideologică şi culturală cu caracter iluminist al intelectualităţii româneşti din Transilvania de la sfârşitul sec. XVIII şi începutul sec. XIX. În ideologia Şcolii Ardelene, ideea naţională a avut un loc preponderent. Această mişcare, aşa cum releva în lucrările sale cunoscutul istoric şi academician David Prodan, a fost expresie a conştiinţei naţionale în formare, în contextul efervescenţei revoluţionare pe plan european, care urmărea obţinerea egalităţii în drepturi a naţiunii române cu celelalte populaţii din principatul Transilvaniei, precum şi înlăturarea stării de înapoiere a poporului român prin şcoală şi cultură.

Pe plan politico-social a continuat şi a dezvoltat liniile directoare ale acţiunii lui Inocenţiu Micu (Klein). În 1971 reprezentanţii Şcolii Ardelene, între care Samuil Micu, Ioan Molnar Piuaru, Iosif Mehesi, Petru Maior, Gheorghe Sincai şi alţii au întocmit, în numele naţiunii române, memoriul cunoscut sub numele de Supplex Libellus Valachorum înaintat Împăratului Leopold al II-lea de episcopii români Gherasim Adamovici şi Ioan Bob, prin care se cerea recunoaşterea românilor din Transilvania ca naţiune egală în drepturi cu maghiarii, secuii şi saşii. Memoriul se baza pe puternice argumente istorice (vechimea şi continuitatea românilor) şi demografice (majoritatea absolută a acestora în Transilvania).

O să mă opresc asupra câtorva din preocupările reprezentanţilor Şcolii Ardelene, care îmi sunt mai aproape prin natura profesiei şi a activităţii mele de dascăl şi director de şcoală şi anume ale cultivării conştiinţei naţionale prin educaţie.

Şcoala Ardeleană, aşa cum am mai spus, întrunesc toate trăsăturile specifice iluminismului din centrul Europei. Are însă în plus ideea emancipării naţionale în jurul căreia sunt grupate toate celelalte aspiraţii.

Semnul noii orientări în cultura românească l-a dat Samuil Micu (1745 - 1806) care deţine întâietatea în câteva domenii strâs legate de învăţământ sau corelate cu acesta. Astfel:

- este primul profesor de filosofie, a predat "Etica" la Şcoala din Blaj;
- lui i se datoreşte prima carte cu litere latine: "Carte de rugăciuni" - tipărită în 1779 la Viena;
- este cel dintâi istoric român modern al Transilvaniei;
- pentru cultivarea conştiinţei naţionale a scris mai multe lucrări de istorie: "Istoria românilor în întrebări şi răspunsuri" (1791), "Scurtă conştiinţă a istoriei românilor", "Istoria, lucrările şi întâplările românilor".

În studiile pe care le-a făcut la Viena, Samuil Micu a venit în contact cu ideile filozofice ale unor învăţaţi europeni pe care le-a promovat în scrierile sale. "Etica - spune Samuil Micu - arată modul şi calea cum omul să poată face virtute, adică fapte bune". Găsim în "Etica" lui Samuil Micu recomandări privind modul în care trebuie să se realizeze conoaşterea lucrurilor de către copii. În acelaşi timp el susţine ideea potrivit căreia o mai bună cunoaştere a lucrurilor cere nu numai observarea lor, ci şi stăpânirea limbii în care se exprimă ceea ce se vede şi ceea ce se gândeşte.

De asemenea, el relevă marea însemnătate a istoriei în cunoaşterea a ceea ce este bine şi rău", "că pentru aceea se scriu istoriile ca noi să vedem ce se cade să urmăm şi să facem şi de ce să ne ferim şi aşa să cunoaştem".

În "Historia Daco-Romanorum sive Valachorum" prezintă trecutul tuturor românilor. scoţând în evidenţă unitatea neamului, iar prin lucrarea "De origine Daco-Romanorul" (Despre originea daco-românilor") combate ideile scriitorilor străini potrivit cărora românii s-ar fi aşezat aici în urma venirii ungurilor.

Activitatea lui lingvistică se manifestă prin colaborarea la "Dicţionarul de la Buda" şi o gramatică în limba latină, în care arată că limba noastră este de origine latină.

Cel de-al doilea mare reprezentant al Şcolii Ardelene este Gheorghe Şincai (1754 - 1816).

A făcut studii la Blaj, Roma şi Viena. A fost director al şcolilor româneşti greco-catolice din Transilvania. În această calitate, Şincai a reuşit să deschidă numeroase şcoli şi să pregătească dascălii necesari, prin mijlocirea cărora a cultivat în conştiinţa" elevilor români dragostea pentru limba maternă, mândria pentru originea latină a poporului român de pe ambele versante ale Carpaţilor.

Alexandru Papiu Ilarian, în discursul rostit la Academia Română în 1869, spunea că pe când Şincai era încă la Blaj "într-o zi preumblându-se elevii afară din oraş pe lângă Tărnava, îl găsi la umbra unui copac având la picioarele lui nişte desagi plini cu hârtii. Acolo era averea neamului românesc, "Cronica lui", înghesuită în acei desagi de lână la un loc cu toată sărăcia autorului român, celui mai avut în ştiinţă". Observând mirarea tinerilor, Sincai le-a spus acele cuvinte care aveau să aibe valoare de testament: "Aceasta este fătul meu, în care vor fi glorificat după moarte; dacă nu mi-a fost ruşine a-l face, pentru ce să-mi fie ruşine a-l purta". Cât a trăit Sincai nu a putut să-şi publice această operă - Hronica Românilor • Cenzura maghiară a considerat ca fiind periculoasă şi a pus pe ea rezoluţia: :Opera e vrednică de foc, iar aturoul ei de furci". Cronica lui Sincai avea să fie tipărită după 36 de ani de la moartea sa la iniţiativa lui Grigore Ghica - Vodă.

Câteva cuvinte se cuvine să spunem şi despre cel de-al treilea corifeu al Şcolii Ardelene - Petru Maior - (1753 - 1821). A făcut aceleaşi studii ca şi Şincai. Timp de patru ani a fost profesor la Blaj, apoi protopop. În această calitate a manifestat interes deosebit pentru problemele învăţământului şi educaţiei copiilor. "Mergea Petru Maior prin sate - se arată într-un document din vremea sa - unde adunând pruncii, făcea examen, pre cei ce ştia îi lăuda, pre ceilalţi părinteşte îi dojenea şi rânduia mijlocirea ca să înveţe".

Lucrarea sa fundamentală "Istoria pentru începutul românilor în Dacia", 1812, prin care a pus încă o dată în circulaţie noile idei ale Şcolii Ardelene, a constituit o admirabilă operă de educaţie de cultivare a conştiinţei naţionale.

În concluzie, este evident că Şcoala Ardeleană şi-a pus o contribuţie importantă la pregătirea generaţiilor de luptători pentru libertatea şi unitatea naţională a poporului român.

Glorificarea reprezentanţilor de frunte ai acestei mişcări ideologice şi culturale este o datorie de conştiinţă de azi şi de mâine, a Societăţii "Avram Iancu" din România, care trebuie să facă permanent din marile figuri ale trecutului neamului, pilde vii ale piedestatului pe care se sprijină nu numai tumultuoasa şi exemplara istorie a românilor, ci şi viitorul Patriei Române.

Alexandru RUS

Crucea de pe Cetăţuia Clujului

Preşedintele Societăţii "Avram Iancu" din România, conf. dr. Ioan Teodor Stan şi preşedintele filialei Bistriţa, ec. Vasile Popa dezvelesc un nou monument închinat Crăişorului

Acasă la Iancu

Muntele Găina 1995

Ţebea 1995

Cinstire Iancului la Brad

CINSTIRE EROILOR NEAMULUI

La 1 Decembrie, Ziua Naţională a României, poporul român sărbătoreşte cu cinste şi recunoştinţă înaintaşii, pe cei care au asigurat pe parcursul istoriei multimilenare continuitatea noastră în străbuna vatră românească. Această dată este deosebit de importantă pentru toţi românii, ea a însemnat realizarea visului de unire a Transilvaniei cu România. Acest lucru a fost posibil numai prin unitatea care a existat în permanenţă între toţii românii situaţi de-o parte şi de alta a Carpaţilor, care au sperat şi au luptat necontenit pentru realizarea României Mari, unde să trăiască cu demnitate şi cu fruntea sus, ca stăpâni la ei acasă.

Pentru a cinsti acest eveniment deosebit de important, în sensul tradiţiei creştine a poporului nostru, a fost înălţat momumentul "Crucea de pe Cetăţuie". Monumentul este dedicat celor care, în pofida istoriei zbuciumate, au rezistat de-a lungul timpului, cu credinţă în neamul de-care aparţineau şi în religia în care s-au născut. Nimeni şi nimic nu le-a putut răpi aceste convingeri care i-au făcut mai puternici şi mai încrezători într-o zi în care speranţele vor deveni realitate.

De fapt, aici pe Cetăţuie, a fost înălţată o Cruce, în anul 1936, în timpul episcopului-martir Iuliu Hossu, Cruce care a fost distrusă de către comunişti, prin dinamitare, în noaptea de 5 spre 6 octombrie 1948.

Monumentul, dezvelit azi, reprezintă un simbol al lumii creştine, este un monument sacru şi a fost înălţat în memoria Eroilor neamului.

Monumentul "Crucea de pe Cetăţuie" valorifică patrimoniul spiritual şi artistic românesc, fiind şi un simbol al armoniei dintre confesiunile religioase.

Geometria monumentului sugerează legătura imaginară dintre universul pământean şi cel al spiritului.

"Crucea de pe Cetăţuie" am dori să fie un simbol al speranţei noastre de mai bine, un semn al păcii şi al bunei înţelegeri între toţi clujenii. "Crucea de pe Cetăţuie", prin măreţia sa, va domina municipiul Cluj-Napoca şi va constitui pentru urmaşi un semn al preţuirii noastre pentru predecesori şi pentru izbânzile lor fără de care n-am fi existat ca naţie unită, de sine-stătătoare. Monumentul simbolizează o rază de lumină între pământ şi cer, care se înalţă dintr-o bază ce evocă vechile biserici de lemn.

Celor care au lucrat la realizarea monumentului "Crucea de pe Cetăţuie", le mulţumim încă o dată şi sperăm ca împreună să ne bucurăm de frumuseţea şi măreţia lui.

Gheorghe FUNAR
Primarul Municipiului
Cluj-Napoca

Unirea cea Mare - 1 Decembrie 1918

Toţi locuitorii ţării noastre reţin, de obicei, trei date în istoria strădaniilor şi a luptelor pentru unitate a poporului român: 1600 - cea dintâi unire politică înfăptuită de Mihai Viteazul; 1859 - Unirea Principatelor şi 1 Decembrie 1918 - unirea cea mare.

Acestea n-au fost nici fortuite, nici întâmplătoare, ci pregătite de veacuri de strădanii şi eforturi, tot atâtea cărămizi puternice la temelia lor. 1 Decembrie 1918 - marea sărbătoare a poporului român a fost încununarea acestor strădanii şi lupte.

... "Trompetele răsună,
Prin munţi şi prin câmpii,
Românii toţi s-adună
Cu sutele de mii..."

În sunetele acestui marş atât de cunoscut de toată suflarea românească, zecile de mii de români din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş s-au pus în mişcare spre Alba Iulia, pentru a fi de faţă de marea rărbătoare a Unirii. În zilele de 29 şi 30 noiembrie 1918 şoselele ce duceau spre vechea cetate erau împânzite de români în straie de sărbătoare, cu flamuri tricolore, cântând marşuri ca pe vremea lui Avram Iancu. Ce momente emoţionante..." E un chiot şi o voie bună ca la nuntă, scrie Alex. Ciurea. Ce păcat că e iarnă, căci tot trenul ar fi una floare şi una frunză verde. Satele în frunte cu steaguri mari şi frumoase umplu vagoanele, fluturând steaguri. La fiecare staţie, la fiecare haltă oricât de mică ar fi aceea, trenul trebuia să oprească. Oameni din toate părţile se revărsau cum se revarsă pâraiele pe coastă în ploile primăverii. Atmosfera entuziastă ce domnea la Alba Iulia în ajunul începerii solemnităţii este redată de poetul Emil Isac într-un interviu acordat ziarului Kolosvari Hîrlap la 3 decembrie 1918: ..."Am ajuns noaptea târziu la Alba Iulia... Revedem toată suflarea izgonită din Transilvania. Acum toţi jubilează şi aşteaptă marea zi de mâine, în care statul unit al sângelui românesc se va plăsmui. Şi zorile ne salută... Pe străzi defilează legiunea română, fanfare ale minerilor şi ofiţeri păşesc în frunte şi toată lumea îi urmează. Este o paradă etnografică cum nu s-a mai văzut niciodată. Pe străzile şerpuitoare, pretutindeni, ţărani înarmaţi stau de gardă, iar poporul porneşte. Niciodată n-am văzut atâta mulţime de ţărani adunaţi la un loc. E puterea străbună în marş şi cu toţii cântă. Feţele în porturile lor naţionale merg separat grupuri-grupuri. În convoi vin mulţime de muncitori români cu steaguri roşii, pe urmele lor o companie de marinari ajunsă la limanul cel sigur. Străzile sunt îndesate de nici nu te poţi mişca. Dinaintea Adunării Naţionale îmbulzeala e de-a dreptul sufocantă..."

La Alba Iulia nimsese. Zăpada se aşezase din belşug înveselind gânduri şi bucurînd ochii. Porţile Cetăţii Alba erau împodobite cu steaguri naţionale. O gardă naţională din munţii Abrudului ţinea ordinea. Câmpia din Cetate era o mare de oameni şi o pădure de steaguri.

Reprezentanţii poporului se îndreptau spre sala Cazinoului militar din Cetate, O sală splendid împodobită cu crengi de bard, cu drapele româneşti şi ale tuturor statelor aliate. Erau în sală 1.228 delegaţi reprezentînd toate judeţele din cuprinsul Transilvaniei şi Banatului.

Când Gh. Pop de Băseşti declară Adunarea drept ... "Adunarea Naţională a tuturor românilor din Transilvania, Ungaria şi Banat sala s-a cutremurat de nesfârşitele urale şi aplauze.

În tot acest timp când în sală se pronunţau discursuri, pe câmpia din Cetate, poporul aştepta fremătând hotărârile Adunării. Din loc în lor erau tribune de unde oratorii vorbeau naţiunii adunate, Nefiind microfoane oratorii treceau de la o tribună la alta, vorbele mergeau de la un grup la altul. Toţi trăiau senzaţia puternică că sunt martori ai unei clipe de istorie unice. În timp ce în sală se mai vorbea, presiunea poporului din afară ajunsese greu de suportat. Oamenii îşi pierduseră răbdarea şi voiau să ştie ce a hotărât adunarea şi dacă a hotărât aşa cum voiau ei. Delegaţii se ridicară şi începuseră să cânte "Deşteaptă-te române" şi în acordurile acestui cântec Adunarea se declară închisă.

După încheierea şedinţei din Sala Unirii, alţi oratori, de pe aceleaşi tribune, vestesc celor peste 100.000 de oameni noua înfăptuire. Mulţimile ascultau cu sfinţenie şi-şi exprimau adeziunea cu cel mai înflăcărat entuziasm la Unirea Transilvaniei cu România.

Prof. Teodor SANDOR

1 Decembrie

Bat clopotele cântând reîntregirea
Şi sufletul ia foc în clopotari
Întâi Decembrie ne e Unirea
Şi strălucirea României mari.

Mihai Viteazu intră-n catedrală
Şi are harta Daciei în mâini
Într-însul Burebista se răscoală
Şi-apoi pe vatra lui se nasc români

Cât flamura roş-galbenă-albastră
Ne este prag şi steag şi ideal
Veniţi Români, veniţi la Mecca noastră
Veniţi la Alba Iulia-n Ardeal

Şi iar începe clopotul să bată
Şi sângerează sutele de ani,
În omul naţiei se-aude-o roată
Muşcând din Horea, Cloşca şi Crişan.

Şi iar la Alba Iulia ni-i flancul
Pe care ariem şi ne batem toţi
Când dinspre Apuseni răsare Iancu
Ca un Iisus Cristos cu chip de Moţ.

Dar e un an care nicicând nu trece
Un an pe care-n veci îl vom dori
O mie nouă sute optsprezece
Al nostru an de fiecare zi.

Ne foe el de-a pururi An-Noul
În luptă cu problemele de azi
Cântăm din Alba Iulia, Eroul
Şi pe-al Unirii re-nviat viteaz

Cât flamura roş-galbenă-albastră
Ne este prag şi steag şi ideal
Veniţi Români, veniţi la Mecca noastră
Veniţi la Alba Iulia-n Ardeal.

Adrian PĂUNESCU

Ioan Arion - pecete însângerată pe actul Marii Uniri

Dintotdeauna, românii de pretutindeni, şi-au dorit să trăiască uniţi, într-un stat puternic şi suveran, într-o Românie Mare, sub aceeaşi flamură tricoloră...

Întreaga noastră istorie este marcată de fapte brave, de multe şi felurite izbânzi, dar şi de imense sacrificii, care au stat la baza transpunerii în viaţă a măreţului vis de întregire a neamului.

Astfel de sacrificii au fost aduse pe altarul Marii Uniri până în pragul săvârşirii memorabilului act de la 1 Decembrie 1918.

Ultimul căzut pentru Unire a fost Ioan Arion, tânărul de 24 de ani, din Agriş - Iara, stegarul răpus de gloanţe duşmane în 30 noiembrie 1918.

Se cunosc încă, din păcate, prea puţine lucruri despre martirul din Agriş.

Abia venit din armată, voinic, isteţ şi curajos, plăcut la chip şi la vorbă, Ioan Arion îşi câştigase un bun renume nu numai în Agrişul său, sat de oameni vrednici, mândri şi harnici, ci şi în satele din împrejurimi, de pe văile Ierii şi Hăşdăţii, până pe Arieş în sus... Aşa se face că la plecarea spre Alba Iulia, delegaţii Agrişului n-au ezitat în a-l alege pe Ioan Arion să fie purtător al steagului tricolor.

La Iara, agrişenilor li s-au alăturat alte delegaţii, coborâte din satele de munte, cum de altfel s-a întâmplat şi mai departe, la Buru şi apoi la Turda.

Într-o atmosferă de mare sărbătoare, în cântece şi mare bucurie, mulţimea de delegaţi, avându-l mereu în frunte pe Ioan Arion, a ajuns la Ghiriş (Câmpia Turzii), unde s-a urcat într-un tren special ce venea dinspre Cluj şi având direcţia Alba Iulia.

Pe cât de mare era entuziasmul românilor, ai căror reprezentanţi se revărsau din toate ţinuturile spre Bălgradul lui Mihai Viteazul, pe atât de strident şi brutal s-au manifestat acţiunile cercurilor guvernamentale maghiare, acţiuni menite să contracareze tendinţele unioniste ale românilor.

În cadrul acestor acţiuni s-a înscris şi înfiinţarea încă de la 8 noiembrie 1918, de către guvernul Karoly, a unor gărzi naţionale maghiare speciale, dispuse de-a lungul liniei ferate, în principalele staţii dintre Cluj şi Alba Iulia. Spre sfârşitul lunii noiembrie, în sprijinul acestor gărzi au fost trimise, tot de către guvernul Karoly, forţe militare regulate. Mai mult, în zilele în care spre Alba Iulia se îndreptau trenuri care-i aduceau pe delegaţii români, între Cluj şi Teiuş au fost puse în mişcare trenuri militare maghiare blindate.

În urma mai multor provocări ale gărzilor maghiare şi ale forţelor militare guvernamentale maghiare, păreau inevitabile şi unele intervenţii în forţă, de intimidare, ale acestora.

Mai multe documente ale vremii relatează despre astfel de provocări din ziua de 30 noiembrie 1918, între care şi despre incidentele care au premers uciderii lui Ioan Arion.

Se poate aprecia că incidentele care au culminat cu uciderea lui Ioan Arion au fost declanşate în după amiaza zilei de 30 noiembrie la Războieni, unde fuseseră concentrate importante forţe militare, alcătuite din gardişti, militari din unităţile de siguranţă a căilor ferate precum şi dintr-un tren special cu husari .

Când trenul dinspre Târgu Mureş, plin cu delegaţi români, a intrat în gara Războieni, pe la orele 14.00 ale zilei de 30 noiembrie, forţele maghiare au fost puternic iritate de bucuria şi de cântecele românilor. Iritarea s-a accentuat în jurul orelor 15.30 când în staţie a sosit un alt tren cu delegaţi români, venind dinspre Oradea - Cluj. Manifestărilor de bucurie, husarii înarmaţi le-au răspuns prin smulgerea de pe tren a drapelelor tricolore româneşti şi călcarea acestora. Conflictul a fost aplanat în cele din urmă prin plecarea românilor înspre Teiuş iar a trenului cu husari în direcţia Cluj.

Un alt tren cu delegaţi români, de această dată venind din Ocna Mureş, este întâmpinat cu ostilitate în gara Războieni de către gărzile înarmate maghiare. Scenariul se repetă şi cu trenul special din direcţia Cluj şi în care la Ghiriş (azi Câmpia Turzii) se urcase şi delegaţia celor din zona Turda, printre care era şi Ioan Arion.

Informaţi fiind despre profanarea drapelului românesc de către husari, militarii români din trenurile de Ocna Mureş şi de Cluj au dezarmat garda maghiară, luându-i 30 de puşti. În cele din urmă, trenurile româneşti pornesc spre Teiuş, nu înainte însă ca, profitând de întuneric, câţiva husari să rupă drapelele româneşti de pe unul din ultimele vagoane ale trenului.

Aceeaşi atmosferă ostilă i-a întâmpinat pe români şi în Gara Teiuş. Gărzii maghiare aflate sub comanda căpitanului Francisc Varga - i se alăturaseră trupe de husari comandate de căpitanul Tookos precum şi un tren blindat. În clădirea gării fuseseră ocupate, de către gardiştii maghiari, poziţii de luptă.

Bucuria românilor, cântecele patriotice şi jocurile acestora nu erau bine primite, prin urmare, la Teiuş.

Între cele două părţi s-au încins dispute dure, fiind greu evitate ciocniri sângeroase. Abia târziu, înspre seară, trenului românesc i s-a permis să pornească spre Alba Iulia. Asupra lui însă, a fost dezlănţuit, din mai multe direcţii, un tir încrucişat de arme de foc. S-a tras, aşa cum aveau să mărturisească martori oculari, şi din clădirea gării, din trenul blindat, dar şi din alte puncte. Gloanţele l-au lovit de moarte pe stegarul Ioan Arion, tânărul mândru din Agrişul Ierii. Documentele mai menţionează doi răniţi, dintre care unul avea să moară la scurt timp.

Ioan Arion a fost transportat, mai departe, la Alba Iulia.

Moartea acestuia este înregistrată la Primăria Alba Iulia, precizându-se că era fiul lui Pavel şi Irina din Agriş, comitatul Turda, avea 24 de ani şi că, declarat de către fruntaşii Unirii drept "mort al naţiunii române", a fost înmormântat în cimitirul Maieri, în ziua de 2 decembrie, de către preotul Florian Rusan. La solemnitatea înmormântării au luat cuvântul, între alte personalităţi, Vasile Goldiş, generalul Leonte - reprezentatul armatei române din Regat la Marea Adunare Naţională, protopopul Vasile Urzică şi preotul Florian Rusan. Ioan Arion a fost declarat martir al neamului, fiind condus pe ultimul drum de către o mulţime de patrioţi români.

După doi ani, la 28 noiembrie 1920, mai multe oficialităţi au participat la parastasul lui Ioan Arion. A fost amenajat cu această ocazie şi mormântul martirului şi, de asemenea, s-a ridicat o cruce - monument, pe care s-a înscris următorul epitaf: "Ioan Arion din comuna Aghiriş ucis mişeleşte de garda maghiară din Teiuş în drum spre Marea Adunare ţinută în Alba Iulia la 1 Decembrie 1918 - Naţiunea recunoscătoare".

Peste numele lui Ioan Arion s-au aşternut apoi, încetul cu încetul, ani de uitare. Ucigaşii lui nu şi-au primit pedeapsa, numele lor rămânând necunoscute autorităţilor româneşti. Ancheta deschisă în 1919 împotriva lui Iosif Andraşi, lucrător în gara Teiuş, bănuit că ar fi autorul asasinatului, s-a încheiat prin clasarea cazului, din "lipsă de probe"...

Este de datoria urmaşilor să nu uite sacrificiul suprem al tânărului Arion din Agriş, cel care a pecetluit cu sângele său actul Marii Uniri de la 1918...

Emil LUCA

Un simbol al bunei înţelegeri

La fel ca alte monumente ale judeţului nostru, "Crucea de pe Cetăţuie" este rodul uni consens în realizarea şi edificarea unor obiective ale factorilor de decizie, în susţinerea materială în cele din urmă, un consens în a susţine şi a realiza astfel de lucrări ce demonstrează tradiţia creştină a poporului nostru, credinţa în Dumnezeu, în neam şi ţară. "Crucea de pe Cetăţuie" reprezintă speranţa în mai bine - poate deveni simbol al armoniei dintre confesiuni religioase, a bunei înţelegeri între locuitorii acestei minunate capitale spirituale a Transilvaniei.

*
* *

Susţinem societatea cultural patriotică "Avram Iancu". Activităţile acesteia, parte integrantă a politicii noastre naţionale, corespund şi sunt în acord cu sarcinile pentru edificarea valorilor spirituale româneşti.

Prefectura a fost alături de societatea "Avram Iancu", alocând fonduri pentru ridicarea statuii Avram Iancu şi a monumentului Memorandiştilor.

La sfârşit de an, felicit filiala Cluj-Napoca, care militează petnru respectarea şi apărarea Constituţiei României, a suveranităţii naţionale şi integrităţii teritoriale, a caracterului naţional, unitar, indivizibil şi independent al Statului Român. Prefectul, ca Preşedinte de Onoare al filialei Cluj-Napoca a Societăţii "Avram Iancu" sprijină şi este alături de activitatea de promovare a ideilor de libertate şi demnitate naţională, a limbii, istoriei şi culturii naţionale, pentru cinstirea înaintaşilor noştri.

Grigore ZANC,
Prefect al judeţului Cluj

O plângere a moţilor pentru păduri, scrisă de Avram Iancu

Document necunoscut, din 1852

După Revoluţia de la 1848, viaţa locuitorilor din Munţii Apuseni a fost şi mai grea, deşi ei sperau într-o epocă de libertate şi dezvoltare naţională. Un document inedit, din arhivele clujene, ne dezvăluie această stare îngrijorătoare a vieţii moţilor. " Pentru noi nu e libertate, ci mai mare asupreală, din zi în zi " - spuneau ei în plângerea înaintată baronului Ludovic de Wolhgemuth, guvernator civil şi militar al Transilvaniei. După grafie, identificăm scrisul ca fiind al lui Avram Iancu - fostul prefect al Munţilor Apuseni şi erou al Revoluţiei Române de la 1848.

Moţii din Ponorel, Sohodol, Vidra de Sus, Neagra, Vidra de Jos şi Albac - prin reprezentanţii lor. preoţi, juzi şi juraţi, unii ştiutori de carte, semnând manupropria - arată că de douăzeci de ani ei sunt lipsiţi de dreptul asupra pădurilor. Au sperat că după Revoluţie vor obţine acest drept de la fostul lor stăpân feudal, care era Fiscul, dar această doleanţă a lor nu li s-a împlinit, mai mult chiar, sunt supuşi la diferite persecuţii din partea oficialităţilor Fiscului şi ai comitatului, astfel cum nici " rebelii " care au luptat contra monarhiei nu sunt supuşi. Li s-a promis de către guvernator şi împărat că vor rămâne în drepturile lor de altădată până la luarea unei decizii în cauza lor, dar această promisiune nu este respectată. Reprezentanţii lor sunt târâţi prin temniţi şi oamenii amendaţi. Oficialii au introdus vamă pe care moţii niciodată nu o plăteau în târg la Câmpeni. Cer să intervină la Curtea de la Viena pentru a li se face dreptate.

Această petiţie nu este, desigur, singulară. Iancu a făcut de mai multe ori drumul Sibiului (unde era reşedinţa guvernatorului) în toamna anului 1849 pentru a arăta situaţia grea a moţilor după Revoluţie şi a cere dreptate. De acum va începe o lungă serie de memorii la împărat ale lui Iancu, ale lui Simion Balint sau pur şi simplu ale unor comune din Apuseni. Iancu va fi arestat şi poporul intimidat. Lupta moţilor pentru păduri va continua încă decenii întregi după Revoluţia de la 1848.

Vasile LECHINŢAN

Excellenţie

Atunci când se publica libertatea pentru toate popoarele fericitei Împărăţii a Austriei, pentu noi nu e libertate, ci mai mare asupreală, din zi în zi, pentru că noi, Muntenii, carii suntem supt o climă ca aceea, unde bucate nu se facu, ce poate fi alta mângâierea noastră dacă şi de acellea, dar, cu care de la fire suntu înzestrate cu păduri, suntem lipsiţi. Noi sperăm ca pantru neclătita noastră credinţie ce o am arătatu-o către Monarhie, barem aceleaşi bunătăţi le vom avea de la fostul Domn Pământesc, carele au aceia cari vieţuiescu în miezul Transilvaniei de la foştii lor Domni Proptetari. Însă, durere ! Nici atâta. Căci noi, de către Oficialii Fiscali şi Provinciali suntemu de tot ontenuţi (persecutaţi) întru atâta, cît să fi fostă togma rebelli, mai mari prigoniri şi tăgărţeli ale Preoţilor şi oamenilor noştri prein temniţie n-am suferi.

Excellenţie, când fuseserămu noroociţi cu persoana Excellenţii Tvale în locurile noastre a o saluta, şi în aceiaşi, a preabunului nostru Împărat, ni s-a apromisu cum că şi pînă la finala decisiune a causei noastre pentru păduri şi arende vom fi susţinuţi în drepturile acelle care le-am avutu mai nainte. Aceasta ni s-a apromisu şi de trimisa Comisie în locurile noastre, în persoanele Domnilor Albach şi Luchi, dară aceste apromisiuni foarte puţin se ţinu, ba mai de totu se nimicescu, căci vedemu de o parte Preoţii noştiri bătuţi, batjocoriţi şi hăţiţi, iară de altă parte lemne de foc şi de alte lipse foarte, înşile după mai multe rogări ni se dau. Ba încă mi se amelinţie că de aici înainte numai cu plată ni s-or mai da, şi luptăm că ordinele esite de la Comanda Districtuală demanda(u) /dispuneau/ a se ţiine toate în Statu quo, totuşi Domnii Officiali Comerciali, în contu acellei ordineli, arendînd Regatele, vama au întins-o, şi până la ouă şi pe oamenii acestor munţi, carii până acuma în târgul Câmpenilor niciodată, afară decât pentru vite, n-au plărit-o. Ei supuseră şi la această greutate nesuferitoare, care pentru noi n-ar fi alta, decât o totală crudă stârpire şi nimicire.

După toate acestea, ce lacrimi ferbinţi cădeau la Excellenţia Tua ca să mişloceşti la Prea locuri cât mai în grabă a ni să dezlega fatala diferinţie /diferend/ pentru păduri, între noi şi Fisc, luându-să de îndreptariu cum că noi din cele mai multe drepturi cuvenite omenirii numai demult decât de 20 de anni suntem lipsiţi, precum şi de aceia că prigonirile, ameninţierile în contra noastră, ca în contra nescari rebelli, să înceteze.

După care aşteptând mângâierea resoluţiune, suntemu ai Excellenţiei Tuale
Umiliţi servi

Ioannes Gligor mp. Paroh Răsăritean en Ponorellu Coroiu Nicolae. Burzu Iuon a Niculi. Culda Dumitru. Vestanu Iuon, Vesa Georgie. Vesa Nicolae. Culda Toaderu. Burzu Iuon lui Iuon. Tomusu Nicolae. Mihesiu Crăciunu. Dragoiu Gavrila. Jude Ispasu. Vesa Ignatu. Burzu Georgie. Faldău Alecsandru mp din Ponorel (scris cu litere chirilice)

Dein Sohodoru:
Boancesu Nicolae. Bartoru Nicolae. Durdui Ilie. Napon Iuonuţiu. Birou Simeon. Birau Petru. Toma Veselie - Juraţii. Ioan Durdui mp. Sicoe Vasilie mp. Jude (ambii scrişi cu litere chirilice).

Dein Vidra de susu
Gligor Costan - Jude. Gombosu Veselie. Gombosu Dumitru. Leacu Niculiţia. Gligor Gavrila. Badea Petru. Bodea Vila.

Dein Neagra
Burzu Todoru - Jude. Lazaru Gliga. Beleiu Iuon. Marian Toaderu. Stanu Nicula. Burzu Iuon. Stan Veselie - Juraţi.

Dein Vidra de deosu
David Petritia. Vesii Iuon - Jude. Vesii Georgie. Goia Todoruţiu. Goia Luca. Resiga Iuon. David Nicolae. Resiga Simion.

Dein Albachu
Tode Ispas - Jude la Albac (scris cu litere chirilice) Neagu Gavrilla. Neagu Simţionu. Oneţiu Dumitru. Oneţiu Nicolae. Tomosu Veselie. Plesa Veselie. Petre Achimu - Juraţi.

Către
Excellentia Sua, Domnul Guvernator Civile şi militariu, B. Ludivicu de Wolhgemuth, a introscurilor umilita petiţiune.
Notă: Parantezele aparţin editorului

V.L.

Baladă mică

Iancule, Măria Ta,
când treceam spre Baia, dealul
ţi-am văzut sub un gorun
priponit de-o floare - calul.

Iarba scăpăra sub el
şi în ochii mari cât pruna
şi în scările de-oţel
se juca, nebună, luna.

Întrebai atunci o stea
ce-şi sclipea, departe, dorul
şi o frunză întrebai:
- Unde-i, soro, Crăişorul?

Codrul tot sună din poale
un răspuns ca doina dulce:
- Ia, s-o dus mai jos, pe vale
sub un carpen, să se culce...

Era seară. Calul blând
învelit în neguri sure
sta-nşeuat şi aştepta
nechezând către pădure...

Mircea MICU

(Reprodus din România literară, an. XIV, nr. 14, joi, 1 aprilie 1981, p. 1)

Din Vidra, îndemn şi chemare:

FRAŢILOR, E VREMEA FAPTELOR!

Toţi românii se bucură că Societatea "Avram Iancu" există şi se dezvoltă. Se bucură şi aşteaptă Acţiuni şi fapte. Pe măsura numelui celui care a avut UNIC DOR AL VIEŢII, FERICIREA NEAMULUI!

Avem multe de făcut, fraţilor!

Aici în munţi, copii ocoşi şi harnici învaţă cu cărţile ţinute pe genunchi în timp ce îngrijesc de vaci şi oi. Alături de părinţii lor duc o viaţă aspră, specifică muntenilor. Pentru ei - în timp ce căminele zac "moarte" - televizorul este tot ceea ce numim cultură. Astfel, cu puţine excepţii, copiii moţilor ştiu mai multe amănunte despre personaje de aiurea (unele fictive, din filme) decât despre Avram Iancu! Bătrânii care au învăţat istoria neamului fără manuale şi care ştiu să povestească despre Horea şi Iancu cu acea vorbă fermecătoare pe care doar generaţia lor o mai ştiu folosi şi rosti, sunt din ce în ce mai puţini. Puţini tineri ştiu dansa Ţarina Abrudului, mulţi însă bâţâieli disco. În munţi a început să răsune - în localuri, autobuze, la târguri, în general acolo unde este un casetofon - o muzică care nu poate fi etichetată nici măcar turcească!

Şi doar aceste câteva realităţi, nemaivorbind de problemele legate de economie, ecoturism, civilizaţie montană, sunt suficiente pentru a ne determina să punem grabnic lucrurile la punct.

Ca oşteni de azi ai lui Iancu, nu avem voie să fim pasivi, comozi, nepăsători! Patriotismul nostru trebuie să fie adânc şi curat, demonstrat prin fapte şi nu doar prin vorbe mari. Trebuie să ne luptăm - dârzi şi neînduplecaţi, aşa cum le stă bine moţilor - cu rutina şi laşitatea, cu incompetenţa şi ipocrizia, cu demagogia şi interesele personale. Cu, mai ales, cu noi înşine atunci când călcăm strâmb.

Avem DATORIA de a-l face cunoscut pe Avram Iancu aşa cum se cuvine! Pentru că EL, cel mai iubit erou al românilor, a fost, este şi va fi totdeauna model şi exemplu. Pentru toate generaţiile. Cu atât mai mult pentru tineretul de azi al României! Şcolit, ambiţios, cu umor şi sclipiri de geniu, viteaz şi falnic, om de cuvânt şi de o rară generozitate, tânărul avocat moţ a câştigat prin fapte încrederea şi preţuirea poporului, alături de care - la numai 24 de ani - a intrat în legendă şi cărţile de istorie.

Să păstrăm vie legenda, să păstrăm muzica, dansul şi portul din Ţara Moţilor!

Nimic nu cred să fie mai potrivit acum decât tipărirea cărţilor despre viaţa Craiului Munţilor şi, o trupă de teatru - avem mari actori şi piese minunate despre Iancu! - care să dea reprezentaţii peste tot în Apuseni, Transilvania, România.

Acestea şi multe alte fapte ne aşteaptă, fraţilor!

Dacă vreodată deznădăjduim, să ne amintim cuvintele rostite de Avram Iancu la Adunarea de la Blaj: "Uitaţi-vă pe câmp, românilor, suntem mulţi ca cucuruzul brazilor, suntem mulţi şi tari că Dumnezeu este cu noi!"

De pe o stea ce niciodată nu apune, Duhul lui Iancu ne ocroteşte şi ne veghează...

Doamne ajută-ne!

Petrişor Horia OARGA

Vidra, decembrie 1995

La Baia de Arieş...

Carei...

La Curechiu...

Vasile Deac Moşu, preşedintele Societăţii "Bogdan Voievod", în mijlocul moţilor...

La Zalău...

La Alba Iulia

Transilvania - Țară românească

Concomitent cu desfășurarea războiului național, organizarea Transilvaniei, ca "Țară românească" a reprezentat, în lumina programului Revoluției, dorința și vrerea primordială a conducătorilor ei, a întregului popor de pe acest pământ strămoșesc.

Eliberând, la sfârșitul anului 1848, Tansilvania, românii au început instruirea propriei administrații. Paralel cu organizarea prefecturilor și a legiunilor, a avut loc și cea politică-administrativă, care s-a concretizat, în primul rând, în alegerea democratică, prin voia obștilor, a dregătorilor reprezentând națiunea română. Satele și-au ales singure juzii (primarii), vicejuzii și notarii. Zece sate se încadrau politic-administrativ tribunalului, condus de către un tribun ajutat de un vicetribun. Tribunul militar era totodată și tribun al poporului. Tribunatele au fost subordonate, la rândul lor, prefecturii militare sau districtului politico-administrativ, condus de către prefect, care a fost numit de către Comitetul național român.

Această administrație revoluționară, românească, s-a instituit la sfârșitul anului 1848 în cea mai mare parte a Transilvaniei, în primul rând în ținuturile încadrate celor mai importante legiuni, în Țara Moților, Zărand, Alba, Hunedoara, Făgăraș, Cetatea de Baltă, ș.a..

După ocuparea celei mai mari părți a Transilvaniei de către armatele lui Bem, această organizare s-a restrâns, continuînd să fiinteze, să se împlinească și desăvârșească doar în arealul Munților Apuseni, având ca nucleu principal prefectura "Auraria Gemina", care, în condițiile desființării Comitetului național de la Sibiu, ale plecării în exil a conducătorilor acestuia, se constituie, pentru mai bine de o jumătate de an, ca singură reprezentanță națională, revoluționară, a poporului român din Transilvania, cartierul general al legiunii din Câmpeni, constituind sediul, iar prefecții și tribunii din Abrud, Câmpeni și zonele învecinate membrii unui autentic guvern, cu o largă reprezentanță națională, conducătorilor moților alăturându-li-se prefecți și tribuni originari din alte ținuturi ale Transilvaniei, din Sălaj, Bistrița, Hunedoara, Sibiu, Făgăraș.

Luni în șir sunt prezenți în Munții Apuseni nu ca simpli oaspeți, ci ca participanți și conducători activi, revoluționarii munteni Nicolae Bălcescu, Ioan Bilăceanu, Alecu Golescu, Barbu Iscovescu, Constantin Racoviță, Gheorghe Adrian ș.a.. Cu toții au fost primiți și cinstiți în munții liberi, ca frați de idealuri și ca frați români, ca părtași ai suferințelor și biruințelor, dar mai ales - cum spunea Bălcescu - ca martori oculari ai faptului istoric cum "Transilvania se face cu totul țară românească".

Conducătorul suprem, de necontestat al revoluției, al Războiului național din Transilvania a fost Avram Iancu. Autoritatea, competența și strădaniile sale, dar mai ales realitatea vie, impresionantă, istorică, a țării românești de pe plaiuri dovedesc cu prisosință acest rol. Geniul lui Iancu a transformat Munții Apuseni ai Transilvaniei într-o țară a dreptății și libertății. Emblema prefecturii o înfățișa, aievea un ram stelar peste plaiuri, un ram cu frunze de stejar, iar sigiliul prefectului general imaginea "pomului vieții, a libertății și dreptății", a bradului. Organizarea Transilvaniei ca Țară Românească, în ultimă instanță a Țării Moților ca pământ românesc liber și independent, o exprimă, în înțelesul cel mai profund posibil, titulatura conducătorilor. În virtutea adevărurilor istorice, revoluționare, iar nu a milostiviei curții imperiale, nici chiar a inițiativei Comitetului național român, poporul care, chiar dacă exagerează uneori, nu greșește niciodată, l-a investit pe Avram Iancu cu titlul suprem, inegalabil, legendar, de Crai al Munților. Când, unde, cum? Pentru a răspunde la aceste întrebări, voi relata spusele lui Tomuța Traian din câmpeni - contemporan și luptător în oastea lui Iancu: "Când a-nceput revoluția, așa să spunea, s-a adunat Țara în frunte cu Iancu. A venit poporu', de pe Arieș, de pe Criș și Ampoi, din toți munții. A fost tătă suflarea, de pă tăte satele, adică bărbații în putere cu popi cu tăt, că a fost musai. Or stat aici, pă vale, la Câmpeni, tri zile, și s-or sfătuit că ce și cum, pă cine să pună căpitani și cum să fie țara. Aici s-or întâlnit și or făcut mare jurământ. Iancu a vestit atunci libertatea poporului și drepturile, iar moții tare s-or bucurat. Popii or cetit din cărți, or făcut slujbă și or jurat împreună, iar poporul s-a cuminecat, că așa era pe atunci. Apoi a început lupta...Dar înțelesul vorbelor că Iancu a fost Crai, care era? A fost acela că Țara l-a pus conducător general, l-a ales Domn peste locurile astea, peste munți și păduri, de-aia i-a spus "Regele Pădurilor" și "Craiu Munților". Da i-a spus pe merit, pentru că Iancu a iubit libertatea, era om cumpătat, drept și înțelept. Că doar nici Solomon împărat n-a fost mai înțelept ca el, fiindcă el nu umbla după onoarea lui, ci a neamului său".

Avram Iancu a avut, în calitatea sa de ales al națiunii, atât mandatul cât și dreptul de a pretinde recunoașterea libertății și independenței poporului său. Prin urmare, de la bun început, chiar înainte de a birui, poporul l-a ales "Crai" - scrie Silviu Dragomir - că în acea expediție, de la Cricău până la Turda, obținu el titlul de "Craiul Munților" la poporul care îl iubea atât de mult".

Poporul crede, se teme și, în același timp, îl adoră într-atât pe Iancu, încât îl socotește trimis de la Dumnezeu. Cultul acesta, eroic, zămislit în iureșul revoluției, este expresia cea mai înaltă a conștiinței sale naționale, în virtutea căreia nu îi cere altceva lui Iancu decât să-i conducă pe români din robie spre libertate. Credința poporului în Craiul Munților este exemplară, căci jertfa lui pentru libertate și naționalitate este imensă, imnele prin intermediul cărora îl proslăvesc sunt înălțătoare, iar însușirile, precum aura cu care-l investește, sunt supranaturale.

Adresându-se lui Iancu, poporul îi spunea "Domnule General", iar țărăncile și copiii, de drag ce-l aveau, îl numeau "Crăișorul nostru". "Iancuțul nostru - spunea un moț - ori să te uiți la ceriul cu stele, ori la pieptul lui. Imblă tot în hinteu (căleașcă) și în hinteu o cruce de aur". "Pe Iancu numai un glonț de argint îl poți pușca. Plumbul nu-l prinde; apucă plumbul și-l aruncă îndărăpt".

Iancu n-a fost un om ca toți oamenii, el a fost cel mai mare și mai vestit fiu al Munților Apuseni, pentru că el și-a închinat toată viața numai și numai neamului său.

Iancu a fost Craiul Munților! Iancu este mândria noastră, fala noastră! Soarele nostru, cum spunea cântecul: "Unu-i Iancu între moți / Cumu-i Iancu îs moții toți!".

Întrebând un băiat cu părul bălai și ochii albaștri, din satul eroului, nu departe de Casa memorială devenită muzeu, dacă știe cine a fost Avram Iancu, a răspuns sfios, emoționat și mândru: "Avram Iancu a fost strămoșul nostru!".

Ioan POGAN

APUSENII

... Și totuși există un loc unde anotimpul se despletește printre oameni, în timp ce aceștia-și ascut cu cremene privirile.

Există un loc unde anotimpul și oamenii se rotesc într-un singur abur: Apusenii.

Oamenii cremenelor își spun vorba în șuierul vântului, casele răzlețe ce decorează munții ademenesc curajul: animalele calea, piatra și omul se topesc într-un fior aparte.

Piatra, întâia-ncercare a omului, dăinuiește de veacuri; purtând în pântec trecuturi de cavernă, oameni și limbi străvechi, istorii apuse, săbii și sânge.

Limba pe care o vorbește piatra e cea mai aleasă și uimitoare: e limba nemuririi. În limba nemuririi a pietrei e spusă istoria, sunt spuse doinele și vorbele de duh ale vechilor, tarabostes și ale romanilor cei plini de fală.

Tot cremenea păstrează și simțirea celor ce-au asfințit pe aceste locuri, în al căror glas tremura o lacrimă și al căror grai era un suspin.

Oamenii acestor locuri iau chipul pietrei. În privirea lor e dăltuit curajul, în firea lor e verticala muntelui, vorba lor e șoapta sau amenințarea vântului iar mâinile lor sunt asprimea lemnului din păduri.

Omul muntelui vorbește pe limba nemuririi, a pietrei ce dăinuiește. În primăvara verde a muntelui omul vorbește zâmbet, în vara muntelui vorbește soare, în toamna muntelui vorbește arămiu iar în iarna muntelui omul vorbește viscol și zăpadă.

În Apuseni, omul și locul aleargă-npreună, de veacuri să se suprime unul pe altul. Dar bătălia, alergarea aceasta de veacuri e fără învins și învingător. Alergarea e pe o singură cărare: cea a contopirii!

Anotimpurile fără vârstă și muntele împrumută omului cel cu vârsta nemurirea lor, în hora circulară a veacurilor.

... Și totuși, există un loc unde anotimpul se despletește printre oameni, în timp ce aceștia-și ascut cu cremene privirile.

Există un loc unde anotimpul și oamenii se rostesc într-un singur abur: Apusenii.

Sorana - Rita ȚĂRANU

TRAIAN MAGER - Aspecte din Munții Apuseni,1925, Ed. Librăriei diecezane Arad

Târgul de la Găina Ghețarul de la Scărișoara

Autorul prezintă frumusețile Munților Apuseni cu ocazia unei excursii cu familia regală română, cu deosebire Muntele Găina, casa lui Avram Iancu, Ghețarul de la Scărișoara.

Se arată că Muntele Găina a atras mereu atenția turiștilor prin "pitorescul fără seamăn, cât și pentru trecutul istoric". La 1852 Francisc Iosif nu s-a putut întâlni cu Avram Iancu pe acest munte pentru că Iancu i-ar fi transmis: "Un nebun nu stă de vorbă cu un mincinos".

La 1924 familia regală a României a vizitat aceste locuri și s-a sfințit o troiță în amintirea lui Iancu, în piscul dinspre Vidra al Găinii. În platoul muntelui se ține și Târgul de fete" o sărbătoare închinată cultului naturii libere" (la originea acestui târg).

Munții Apuseni prin structura lor geografică constituie o "cetate naturală inepuizabilă în care au putut să persiste multă vreme autohtonii din epoca preromană... a rămas și acest obicei patriarhal din lumea misterelor unui cult păgân". În anii "stăpânirii ungurești târgul de fete începea să-și piardă din vivacitate". "Ivirea soarealui triumfător este salutat de fete și tinere neveste cu strigăte de bucurie din zeci de tulnice. Se încep apoi ospețele bucolice... se prăznuiește în imnuri de iubire o nouă biruință a lui Uranos, regenerator de viață". Un alt capitol este închinat casei lui Iancu de la Vidra: "plecăm să vizităm și cuibul vulturului... mândri de a fi călcat pământul pe care s-a născut legendarul erou". În albumul de vizitatori a atras atenția iscălitura din 1913 a lui Ulpiu Gorumbaș, cleric ce a trecut apoi în Regat: "Și atunci când iarăși vor răsuna pe culmile dealurilor glasurile dureroase ale tulnicului vom spune să poporul român s-a trezit din somnul de moarte, ca din pământ va reînvia umbra ta falnică și la lumina unei țări în flăcări ne vom înlănțui într-o horă nebună sărbătorindu-ne visul împlinit". Iar noii vizitatori de la Școala normală confesională din Arad au scris: "ne închinăm amintirii tale, precursor al izbăvirii noastre naționale. Caldul inimilor noastre tinere se înalță peste sferele unde plutești, fericitule erou și suflete sărbătorim împreună visul pentru care te-ai jertfit. Tu nu mori, veșnic vezi în amintirea Neamului Tău!".

Cu ocazia inaugurării Muzeului, Casei Naționale și Troiței de pe Găina la 1 septembrie 1924 la ceremonia solemnă a luat parte și Octavian Goga ce a evocat ultimii ani din viața lui Avram Iancu și mai ales după venirea Habsburgului în Ardeal, refuzul eroului de a-l întâlni, drumurile lui Iancu prin munți când moții îl venerau și veneau să-l vadă iar cel ce e sufletul revoluției de la 1848 - 1849 lua fluierul de cireș și cânta marșul ca în zilele de tinerețe și de glorie.

Brândușa CEPUC, Rădăuți

Primim din Canada

Scrisoare deschisă Societății " Avram Iancu " - România

Sângele nu se face apă, chiar dacă soarta ne poartă departe, undeva, dincolo de ocean.

Am fost și rămân atât de mândră că m-am născut și am copilărit la Abrud și nu voi uita niciodată că rădăcinile mele cele mai adevărate și-au tras seva din pământul sfânt al Munților Apuseni.

În noua mea patrie de adopție, Canada, cu darurile pe care Dumnezeu mi le-a hărăzit, mă străduiesc să contribui la întregirea unei idei adevărate despre România mea atât de vitregă de soartă, spre bucuria răilor care nu contenesc să râvnească la ceea ce nu le aparține și să mânjească ceea ce nu pot atinge...

M-am aplecat aici spre prima mea iubire - poezie - și public la cotidiene de limba română din America de Nord - gânduri și sentimente de discernământ care încearcă să își potrivească pasul în cadența lumii cu adevărat noi în care există.

Ca pictor - profesia mea de bază - m-am regăsit în lumea mirifică a icoanelor pe sticlă, care stârnesc aprecieri și uimire în expozițiile pe care le prezint.

În activități mai ample - conferințe completate cu expoziții - prezint și frumusețile și bogățiile României, dar și geniul românesc marcat prin Brâncuși, Enescu, Coandă, Eugen Ionescu și mulți alții, care s-au născut acolo, în România și reprezintă la superlativ ceea ce a dat mai bun poporul meu și care fac astăzi mândria marilor muzee și scene ale lumii. Sorb cu nesaț știrile sosite din țară. Așa am aflat și despre înființarea Societății " Avram Iancu ". Mi-aș fi dorit mai multe amănunte cu privire la programul și scopul societății.

În întâmpinarea dorinței mele, o întâmplare a făcut să o cunosc pe însăși vicepreședinta filialei Cluj a societății, în persoana doamnei Otilia Croitoru, venită în vizită la Montreal. Prietenia s-a legat repede și iată-mă apelând la bunăvoința doamnei Vicepreședinte pentru a face să parvină rândurile mele calde, născute din inimă și condei în chiar noaptea precedentă plecării sale spre România.

Ultimele numere ale publicației societății mi-au fost dăruite, le păstrez ca pe niște documente de suflet. Parcurgându-le paginile, m-am simțit transportată undeva, departe, acolo la NOI: articolul " Abrud - orașul inscripțiilor " m-a plimbat pe străzile copilăriei; am fredonat Imnul societății, același cântec pe care, împreună cu altele despre Iancu și Horea, le știam din copilărie de la mama și bunica mea.

Mulți dintre cei care se află în fruntea societății sunt persoane binecunoscute mie: Ioan Stan- coleg din vremea liceului de la Abrud, Emil Jurcă-profesor de istorie din aceeași perioadă, Pamfil Matei-coleg de clasă, Ilie Furdui-profesor la Abrud.

Și călătoria mea, susținută de paginile publicației, s-a completat cu multă istorie și culoare locală, cu poezie și grafică, toate atât de apropiate sufletului meu. Față de atâta autenticitate și bogăție, să îndrăznesc oare, să vă trimit modestele mele gânduri puse în versuri, așa cum s-au lăsat născute ?

În încheiere, o rugăminte: să fiu acceptată printre membrii Societății " Avram Iancu ". Aceasta ar deveni familia mea de acolo și lanțul invizibil care să mă lege pentru totdeauna de pământul strămoșesc.

Ileana Anghel MEȘTER
Montreal

Trei clipe de istorie în Mănăștur

Așa cum paiul de grâu din holdă are din loc în loc de-a lungul lui niște noduri bogate în siliciu și care-i dau elasticitatea, pentru ca vântul să nu-l poată rupe, tot astfel și firul de aur al poporului român de aici din zona Clujului s-a întâlnit mereu strâns legat cu firul de argint al istoriei Mănășturului, această cetate a rezistenței și luptei noastre din fermecătorul plai ce se întinde între Someș și Feleac.

Voi evoca doar trei momente semnificative din istoria zbuciumată a acestor meleaguri strâns legate de Mănăștur:

Tabăra lui Mihai Viteazul din Mănăștur:

În drumul său spre Alba Iulia, capitala celei dintâi Uniri, Mihai Viteazul și-a așezat tabăra în Mănăștur, în locul ce și azi poartă numele de "locul taberei". În locul, tot de atunci numit "Spală haine", soldații s-au primenit și, în același timp, în câmpia ce duce spre fântâna Sfântul Ioan, caii spălați în Someș, au fost duși la pășunat.

Câmpul lui Horea din Mănăștur:

Pornită la început de noiembrie 1784 din Apuseni, revolta lui Horea, Cloșca și Crișan a luat o amploare deosebită după ultimatumul răsculaților, adresat nemeșimii.

Pe câmpul din stânga drumului național spre Oradea, între Mănăștur și Florești, cetele lui Horea și făloasa armată austro-ungară, lângă Valea Gârbăului, stăteau față în față în hărțuielile dinaintea începerii luptei. Desfășurarea luptei și deznodământul ei în favoarea luptătorilor lui Horea a fost determinată de locuitorii din Mănăștur, care într-o puternică însuflețire, au atacat Conventul de la Calvaria, au scos lăzile cu titluri de noblețe de aiurea și le-au aruncat în flăcări.

Pe cărări de munte din Mănăștur în Apuseni:

În timpul Revoluției din 1848, trupele lui Avram Iancu au fost blocate în Apuseni. Pe baza relațiilor stabilite cu mănăștirenii, moții de sute de ani - pe cărări de munte numai de ei știute - au coborât cu căluții încărcați, cu doniți și ciubere, oprindu-se în Mănăștur, pe str. Câmpului, de unde plecau mai departe, spre târg să-și vândă produsele. Pe aceste cărări au plecat spre Iancu cât timp a rămas blocat, căluții mănăștirenilor încărcați cu proviziile necesare oastei.

După ce a spulberat neprietenii, Avram Iancu a coborât din munți și s-a oprit în Mănăștur în fruntea a 150 de călăreți și a mulțumit românilor de aici pentru ajutorul acordat. În semn de prețuire pentru acest moment din istoria Mănăștului, în anul 1946, 150 de călăreți mănăștureni, îmbrăcați în costume naționale, au coborât din Mănăștur și au defilat prin centrul Clujului, amintind venirea lui Iancu.

Prof. Emil ALBU
Președinte de onoare al Asociației "Fiii vechiului Mănăștur"

CRUCEA LUI IANCU

(urmare din pagina 1)

Avram Iancu susţinut şi urmat de cei mai credincioşi cauzei românilor au luptat şi după evenimentele Adunării Naţionale de la Blaj pentru drepturile ţărănimii, dovedind înţelegerea şi adânca lor legătură cu poporul român. Iancu şi alţi intelectuali români, fruntaşi ai revoluţiei de la 1848 din Transilvania au înfruntat în preajma şi după Adunarea Naţională de la Blaj teroarea dregătorilor de la comitate, care însă nu au putut să-i descurajeze în crezul lor.

În unele note în legătură cu Revoluţia de la 1848, D. Prodan menţiona că naţiunea nu de "concesii" naţionale avea nevoie "ci de fiinţa politică naţională"... "unei Ungarii mari se opunea o Românie mare"... "Naţiunea română avea de-acum ţeluri decise proprii, tindea spre un viitor stat naţional propriu", care cuprindea şi Transilvania, deşi Kossuth spune că "locul lui Iancu şi al luptei româneşti e dincolo de munţi, nu aici!" (D. Prodan, Transilvania şi iar Transilvania, Ed. Enciclopedică, 1992, p. 193 - 195). Iancu, prin ceea ce a întreprins şi pentru ce a luptat a dovedit că aceste plaiuri transilvane sunt româneşti, când alţii nu recunoşteau acest adevăr.

Avram Iancu, eroul faptelor de vitejie, conducătorul luptelor pentru afirmarea naţională şi socială din perioada revoluţiei de la 1848, apărătorul Munţilor Apuseni, sprijinit în lupta lui de fruntaşi ai revoluţiei, între care prefecţii Simion Balint, Ioan Buteanu, Petru Dobra, Axente Sever etc. Revoluţia de la 1848: "A fost o luptă cu caracter social şi naţional în acelaşi timp, ceea ce explică eroismul românilor în acele împrejurări. Cu atât mai mult cu cât o mare parte a Transilvaniei fusese organizată într-o ţară românească, cu caracter popular şi democratic, prin alegerea liberă a autorităţilor şi tot ce se înfăptuia era în interesul maselor populare" (St. Pascu, Ce este Transilvania, Ed. Dacia, 1983, p. 139).

Regimentele austriece din Transilvania au fost învinse de către revoluţionarii unguri, care au ocupat o bună parte a Transilvaniei, însă "în Munţii Apuseni ei nu pot pătrunde, deoarece aici stau de pază moţii; au loc mai multe lupte, la Abrud, în satul Fântânele şi la Ponorul, în care ungurii sunt bătuţi şi respinşi. Avram Iancu era sufletul rezistenţei; el avea comanda supremă asupra tuturor cetelor de moţi; organizarea acestora voia să imite organizarea legiunilor romane, cu prefecţi, tribuni, centurioni. Doi dintre cei mai buni colaboratori ai lui Iancu, Buteanu şi Dobra sunt prinşi pe neaşteptate de către un detaşament maghiar, comandat de un ofiţer şovin şi executaţi; rezistenţa însă nu slăbi şi până la urmă Munţii Apuseni au rămas o cetate neînvinsă" (C.C. Giurescu şi D.C. Giurescu, Op. cit. p. 596 - 597).

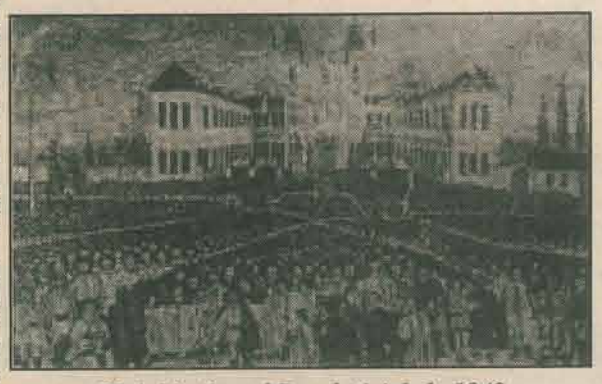

Blajul în timpul Revoluţiei de la 1848

După aceiaşi autori prezentăm relatarea lui Avram Iancu privind primele acţiuni în Apuseni, într-o scrisoare a sa către Simion Bărnuţiu, la începutul lunii iulie 1848: "Luni după ştergerea iobăgiei mă duceam cu Şpanu la casa tată-meu, numai odată ce auzim strigând de pe dealuri că vin cătănile prin satu Albac; oamenii cu cea mai mare grabă să strânseseră la un loc fieştecare sat într-al său sat; eu mă întorsăi la Câmpeni...; aici înţelegându-ne laolaltă am trimis străji pe toate dealurile; Marţi ne vine cam după amenzări un sol şi ne spune să stăm gata că vin cătanele pistă munte, eu atunci las să scrie cărţi în numele meu ca să se strângă satele toate la un loc: marţi de către seară odată începu tăt satu Câmpenilor a striga că sosesc cătănile pe ei, eu atunci le spusăi să nu să îngrijească nimic că în noaptea aceia sosesc cu toate satele pentru apărarea lor; în făcutu zilei am sosit la gura râurilor cu oare câteva mii de români şi cu mai multe române, tăt armaţi; românele, frate, dacă vedea că oarecareva român nu zâmbea, zicea către dânsu: "măi omule, tu nu eşti deplin bărbat", spre ajutoriu nostru, frate, a fost curând din mare depărtare oameni"...

Istoria poporului român în milenara sa dezvoltare cuprinde fapte umane, viaţa, munca şi lupta înaintaşilor noştri, dintre care unii şi-au dat viaţa pentru ca patria să trăiască şi cărora trebuie să le aducem omagiul cuvenit. Desigur, cum nota Blaga, istoria nu se rezumă la "dimensiunea temporalităţii" activităţii umane de interes supraindividual. "Conştiinţa critică sau de orientare mai sintetică şi mai vizionară va cere însă ca aceste fapte umane să se integreze într-o linie ritmică sau de vastă continuitate, într-o dinamică de anume anvergură în forme şi într-o dialectică pline de semnificaţii speciale care depăşesc tâlcul vieţii individuale şi cărora insul le este subjugat ca unor puteri majore". (L. Blaga, Trilogia culturii, spaţiul mioritic, Ed. pt. literatura universală, 1969, p. 266). Marii eroi ai neamului au înţeles adevărul sintetizat de Mircea Eliade astfel: "Nu există decât un singur fel de a-ţi sluji neamul şi ţara: de a lupta pe orice cale pentru eternitatea lor". Iancu se situează în galeria personalităţilor şi eroilor neamului care se confundă cu interesele naţiunii române. El a intrat în memoria vie a poporului nostru, în cântecele şi legendele sale.

Din timpul revoluţiei de la 1848, Iancu a fost ridicat pe piedestalul de erou de către popor, cu interesele căruia se identifică prin contopire. Cântecul făurit în acele zile: "Astăzi cu bucurie românilor cântaţi" se prefăcu - spune Balint - "într-un fel de marseilleză românească. La auzul acestui cântec, tinerimea română alerga să se înroleze în armata lui Iancu" (G. Bariţ, Părţi alese din Istoria Transilvaniei, Braşov, 1993, p. 69).

Cu Iancu "Craiul munţilor" poporul român este mai puternic. Avem o datorie sfântă să-i aducem omagiul cuvenit. Avram Iancu a purtat întreaga viaţă "crucea" neamului său, luptând pentru salvarea şi afirmarea naţiunii române. "Avram Iancu a fost sacrificiul simţului său de libertate şi onoare, a neînfricatei sale amoare (dragoste) către naţiune şi al devotamentului sublim către patrie" (G. Bariţ, Op. cit., p. 45).

Am văzut de multe ori şi de mult timp "Crucea lui Iancu" de pe dealul de lângă "Câmpul Libertăţii" de la Blaj. Am înţeles mai apoi că pentru români "Crucea" lui Iancu nu străjuieşte numai pe dealul Blajului. "Crucea" lui Iancu este şi trebuie să rămână un simbol al sacrificiului de sine pentru naţiune. "Crucea" lucrării lui o purtăm sau ar trebui să o purtăm toţi românii, pentru a împlini drumul Golgotei pe care trebuie să urce naţiunea română.

Leon S. MUNTEAN

Recviem pentru cei căzuţi la Oarba de Mureş

"Peste Mureş, peste tău
ard mii lumânări de seu...
şi nime nu poate stânge,
flăcările lor de sânge..."

Peste amintirea celor căzuţi aici
apele Mureşului curg la fel de lin precum ale Stixului.
Ele curg fără de şoaptă, fără de murmur
ca şi cum ar duce toate tăcerile lumii
şi n-ar vrea să tulbure somnul celor de sub glii.
ca la trecerea unei fâlfâiri de înger...

Acum şi aici doar amintirea mai scoate-n lumină
chipuri şi fapte, numai ea devine, pentru o clipă,
singurul timp în care trăiesc. Pentru că nimic
nu-mi este mai viu decât trecutul de jertfă şi glorie
el fiindu-mi însăşi carnea care mă îmbracă,
plămânul prin care respir şi văzul şi auzul
şi plânsul ce-mi stăruie-n gât şi mă înneacă...

Aici, în acel început de toamnă mai fierbinte
decât zece Sahare, zece mii de trupuri tinere s-au frânt
dăruind cu sângele lor pagini de legendă în istoria Patriei,
zece mii de trupuri nemurindu-se
într-un uriaş obelisc de iridiu întru gloria ei...

... Ploua mărunt şi fără de astâmpăr, ploua cu moarte
şi cu ne-ndurare... Iar noi scurmam cu degetele ţărna
opintindu-ne spre "cota blestemată...
O, atacurile noastre nesfârşite!...O, văzduhu-n doliu
văduvit de păsări!... O, pământul - rană sângerând sub noi!...
O, nopţile acelea sfărâmate de explozii! Şi zilele
căzând ca sugrumate!... O, steagul tricolor vestind izbânda
şi trupul fulgerat al celui ce l-a-nfipt, pentru vecie,acolo!...
Şi-ai celor zece mii ce-au devenit pământ,
pământul Ţării de moarte izbăvindu-l!...

Peste Mureş, peste tău
ard mii de făclii de seu
şi când plouă şi când ninge...
şi nu-i vânt care le-ar stinge
flăcările fiind de sânge...
Şi tot ard din zare-n zare
pentru cei scrişi în altare

Şi Mureşul curge lin, fără murmur, fără şoapte
ca şi cum ar duce pe valuri toate tăcerile lumii,
ca şi cum n-ar voi, nici măcar pentru o clipită,
să tulbure somnul eroilor...

Doar pe maluri iarba mai susură lin
ca şi cum pe deasupra s-ar zbate, nevăzută,
o aripă sfântă de înger...

Petre BUCŞA

"Iancu n-a murit!"

Aceste cuvinte mari simple şi pline de adevăr aparţin acad. Ştefan Pascu, care a consacrat o lucrare specială lui Avram Iancu, erou şi martir naţional, ce aparţine unei istorii, care a constituit "o afirmare răspicată a voinţei poporului român de a fi liber, egal şi independent", cum pe drept cuvând afirmă istoricul, prof. univ. dr. Pompiliu Teodor.

Iancu n-a murit, sufletul lui, duhul lui, ideile lui plutesc în fiecare zi deasupra Transilvaniei, deasupra României întregi. Avram Iancu există în noi, în fiecare, îi simţim azi mai mult ca oricând prezenţa lui, gândirea lui genială care a triumfat la 1918, dar care a fost împilată de tirani în 1940, care au sfâşiat din trei părţi România, ca nişte păsări de pradă, ce le credem trecătoare şi muritoare, precum muribund şi muritor a ajuns, fostul imperiu al URSS, nesătul după pământuri străine, înrobitor şi înghiţitor de popoare şi naţiuni, ale cărui "scrâşnituri" în 1991 au dat semnalul libertăţii naţiunii panslaviste, islamiste şi nu numai: ucrainieni, bieloruşi, ruşi, moldoveni, (bieţii noştri fraţi de peste Prut), georgieni, azerbaidjeni, armeni, tadjici, chirchizi şi alte neamuri.

Avram Iancu n-a murit, trăieşte şi-n Basarabia, în sufletul şi-n gândirea lui Ilie Ilaşcu, în sufletul a mii şi zeci de mii de patrioţi, a tineretului din Basarabia care a impus limba română în Basarabia ca limbă oficială, şi nu limba moldovenească cum ar fi dorit unii. La o întâlnice cu Nicolae Dabija, în decembrie 1993, mi-a fost dat să aud o vorbă mare, potrivit căreia "primii care au venit în Basarabia au fost ardelenii, românii ardeleni, şi nu cei din stânga Prutului". Şi-o spunea cu durere Nicolae Dabija, dar şi cu satisfacţie că municipiul Cluj-Napoca este o capitală spirituală de prim rang a românilor dacă nu cea mai mare. M-am bucurat şi am tresărit şi m-am gândit atunci cu respect la Onisifor Ghibu, Octavian Goga... dar şi la Barbu Delavrancea, cât au fost ei de mari atunci, în 1918 - 1919, sărind şi înscriindu-se în primelel rânduri ale apărării limbii române, inclusiv prin editarea revistei "România Militară", despre care puţini ştiu câte ceva.

Avram Iancu există! Avram Iancu n-a murit! Trăiesc şi tribunii săi. Istoria şi urmaşii lor îi scot la eveală. Renaşte spiritul lui Ioan Buteanu, Simion Balint, Axente Sever, Constantin Roman Vivu, Florian Micaş, Nicolae Bălcescu, Ştefan Ludwig Roth, ALexandru Ioan Cuza, Ioan Moldovan, Nicolae Golescu, Dimitrie Brătianu, Andrei Şaguna, George Bariţiu, Mihai Andreica, Alexandru Papiu Ilarian, Simion Bărnuţiu, Augustin Treboniu Laurian, Alexandru Bătrâneanu şi mulţi, mulţi alţii.

"Avram Iancu n-a murit!" Avram Iancu există. Cugetările izorâte din mintea şi inima mândrului şi bravului moţ renasc. Aminiţi-vă! În ele găsiţi tot adevărul: "Nu cu argumente filosofice şi umanitare se vor putea convinge tiranii, ci cu lancea lui Horea", sau "Uitaţi-vă pe câmp, românilor! Suntem mulţi ca cucuruzul brazilor şi tari, că Dumnezeue cu noi!", ori "Dee-şi părerea Europa, judece-ne popoarele civilizate, noi ne luptăm pentru libertatea noastră cea asuprită de a secolelor nedreptate".

Cu alte cuvinte cele trei cugetări ar putea suna azi şi cam aşa: "Nu cu argumente filosogice veţi putea convinge Consiliul Europei (pe unii tirani de acolo) ci cu tăria şi solidaritatea neamului românesc, care nu-i orice popor sau naţie în Europa, ci una din cel mai înalt rang. Opriţi-vă şi nu vă mai îndoiţi şira spinării căci o înclinaţi degeaba!" sau "Uitaţi-vă în jur românilor!" Azi suntem împreună fraţi cu fraţi şi munteanul şi ardeleanul şi moldoveanul. Întăriţi coeziunea şi unitatea dintre voi! Să aducem spre liman şi pe drumul bun pe bucovineni şi basarabeni! Ei să ceară unirea! Să nu le-o impunem! Numele "Republica Moldova" este un nume de ţară, fictiv, pe harta lumii şi a Europei şi va fi trecător. Suntem mulţi ca curcubeul brazilor şi tari, o naţiune inteligentă, şi că Dumnezeu e cu noi! Noi vom izbândi, chiar dacă azi unele mari puteri ni se opun!"

Avram Iancu n-a murit! El există peste tot în România, aşa cum există duhul lui Burebista, Decebal, Traian, al Basarabilor, Muşatinilor, a lui Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul, Constantin Brâncoveanu, Tudor Vladimirescu, Horea, Cloşca şi Crişan, al lui Ferdinand intergitorul, numit de clinica germană "trădător al naţiunii germane", şi numele lor ar putea continua, fără nici un fel de reţinere.Duhul lui Iancu pluteşte încet şi liniştit peste Ardeal şi nu numai. El se vrea şi este pentru bună convieţuire între toţi cetăţenii acestei ţări, indiferent de etnie, religie, sex şi limbă. Iar tu Iancule dormi liniştit la Şebea, căci geniul tău priveghează liniştea şi pacea României şi fiecare membru al societăţii "Avram Iancu" e cu tine, plus milioanele de români cate te simt aproape şi-şi sunt simpatizanţi sinceri, iar la durere şi-n momentele grele vor şti să se adune sub TULNICUL TĂU VICTORIOS.

Vasile TUTULA

Urarea din închisoare a unui moţ din Mărişel (1952)

Moţii din Beliş, Albac, Arad, Măguri şi Mărişel, în 1951, au declanşat o revoltă împotriva stăpânirii, care le-a luat mijloacele de subzistenţă, pădurile şi păşunile. Ocupând Primăria (Consiliul provizoriu) şi Ocolul Silvic din Beliş, au determinat oficialităţile de la Cluj să se deplaseze la faţa locului, dar ajunse aici au fost sechestrate şi duse la "troiţa Iancului" de la Fântânele şi obligate să citească şi avertizate că deviza Iancului "Sau punem pumnul în pieptul furtunii sau pierim", este şi deviza lor.

Văzând hotărârea moţilor de a ridica toate satele la luptă, oficialităţile le-au promis satisfacerea revendicărilor, După câteva zile, când lucrurile s-au liniştit cât de cât, noaptea erau arestaţi fruntaşii mişcării. Printre aceştia, din Mărişel au fost arestaţi Tomos Gavril (fost primar), Purcel Avram (fost notar), un Hetea, un Roşu, dar şi Mihai Crişan al Fătuluire are a fost pedepsit cu 2 ani şi două luni închisoare. În ianuarie 1952, de la Canalul Dunăre - Marea Neagră, a alcătuit următoarele versuri:

Anu nou cu bine
Cu zile senine
Şi pentru cei din grate
Ce nu au libertate.
Iar tu, Doamne Sfinte,
Ia de la noi aminte
Şi cu a ta putere
Să ne scapi de ele.
Acum în cincizeci şi doi
Du-te-n sat la noi,
Chiar în ziua astă
La a mea nevastă,
Şi să-i spui aşa,
Din inima mea:
Să aibă răbdare
Că-ntr-o zi cu soare
Când Domnul o vrea
Iar ne vom vedea.
Din acea zi
Vom şti preţui,
Viaţă, libertate,
De noi aşteptate.

Mihai Crişan, moţul nostru, cu tâmplele cărunte, încărcat de ani şi de amintiri, ne-a mai relatat cum în acele împrejurări l-a cunoscut pe Iuliu Maniu, care s-a dovedit un bun român *"şi-i iubea pe moţi"*. Tot de după gratii a scris şi versuri ca acestea:

"Mărişele, Mărişele,
Mi-ai scăldat inima-n jele,
Căci din iulie pe gătate
Nu mai am de tine parte..."

După doi ani şi ceva a scăpat de iadul închisorilor, trăind de fiecare nou început de an, speranţa de mai bine pentru moţi.

Nicolae ŞTEIU

Cancelist la Târgu - Mureş

Canceliştii de la Târgu-Mureş, adică practicanţii de la Tabla regească (Curtea de apel a Transilvaniei), români, maghiari şi saşi, prin entuziasmul şi nerăbdarea lor, sunt dintre cei ce lucrează spre grăbirea acestui soroc. Între ei, în anii 1847 - 1848 se afla şi Avram Iancu. Acesta, indignat de atitudinea sfidătoare a privilegiaţilor prin naştere şi mai puţin prin vrednicie personală, de la Cluj şi Sibiu, se îndreaptă şi el spre oraşul de pe Mureş, pentru a-şi desăvârşi pregătirea în vederea carierei de avocat.

Se aflau, în acei ani, vreo 200 de tineri, cancelişti la Târgu-Mureş şi între ei peste 30 de români, mai mulţi ca niciodată până atunci, număr mare pentru condiţiile în care puteau învăţa tinerii români în acele vremuri. Cei mai mulţi erau copii de ţărani iobagi, iar câţiva dintre ei erau copii de negustori. Tineri distinşi prin învăţătură şi prin rolul jucat la scurtă vreme, în timpul evenimentelor învolburate din anii 1848 - 1849 sau după aceea. Ladislau Basil Pop, Iacob Bologa, Florian Micaş, Alexandru Papiu-Ilarian, Ilie Măcelariu, Iosif Sterca Şuluţiu, Iosif Hodoş, Nicolae Solomon, Petru Dobra, Ioan Buteanu, Dionisie Pop Marţian şi mulţi alţii. Între ei, tânărul moţ Avram Iancu nu numai că-şi păstrează poziţia şi prestigiul, ci şi le sporeşte chiar cu fiecare zi. Contemporanii săi colegi şi-l amintesc şi îl înfăţişează, în aducerile lor aminte, "cu făptura înaltă şi subţire", "cea mai distinsă personalitate, prin cultură şi calităţi, între toţi canceliştii români". În contrast, în ce priveşte fizicul, cu Alexandru Papiu-Ilarian, "mic la statură şi cu privire visătoare" - erau o pereche nedespărţită, ei doi fiind "sufletul tineretului român".

Tinerii cancelişti români îşi creează prietenii între colegii lor maghiari şi saşi în activitatea lor, în viaţa lor de tineri, la petreceri, la cafenele. Probabil din această vreme sunt şi încercările poetice ale lui Iancu - dacă sunt într-adevăr ale sale, aşa cum pretinde tradiţia. Versuri tinereşti, de inspirtaţie populară şi de conţinut erotic, adresate, se pare, unei prietene din Abrud, o frumuseţe deosebită pentru acele locuri şi acele vremuri, Hani Farkaş.

Asemenea preocupări tinereşti fireşti nu erau incompatibile cu altele, cu caracter politic, serioase şi grave. Tinerii cancelişti români se găseau, şi în aceste preocupări, pe acelaşi drum cu colegii lor maghiari şi saşi, şi unii şi alţii animaţi de dorinţa emancipării popoarelor de sub imperiul servituţii, înlăturarea despotismului în general şi îndeosebi a celui din Imperiul habsburgic, susţinut cu îndârjire de cancelarul Metternich.

Canceliştii români dezbăteau numai între ei, problema cea mare, la ordinea zilei: emanciparea naţională şi socială a propriului popor. Adunaţi la unul sau la altul dintre ei, dar mai ales în camera lui Avram Iancu, canceliştii români discutau ceasuri de-a rândul, cu animaţie şi voce tare, întâmplările zilei sau vreun articol publicat în foile româneşti pe care le citeau cu nesaţ şi interes sau în alte ziare şi reviste. Asemenea discuţii întăreau şi mai mult convingerile celor convinşi şi inimile celor mai slabi.

Aceleaşi scopuri naţionale era menită să servească şi societatea pe care aceşti tineri o proiectaseră la începutul anului 1846: instruirea în cultura naţională, cu alte cuvinte educaţia cultural-politică a tineretului pentru a nu fi surprins nepregătit de valul ce se apropia cu paşi repezi. Împrejurările erau însă potrivnice activităţii şi chiar fiinţării unei astfel de societăţi în ambianţa de atunci, în Târgu-Mureş, în circumstanţele de atunci, ardelene şi europene.

În zile de sărbătoare şi chiar în zile de lucru - activitatea profesională nu le dădea ghes cine ştie ce - , canceliştii se abăteau prin satele vecine cu gândul şi dorinţa de a cunoaşte alte locuri şi alţi oameni. Locurile erau deosebite, poate ca înfăţişare geografică, faţă de cele natale ale multora dintre cancelişti. Oamenii erau însă aceiaşi, ca limbă şi obiceiuri, ca mod de viaţă, trudită şi necăjită, stoarsă de vlagă şi stăpînul de pământ şi de stat. Aceeaşi era şi viaţa oamenilor, deopotrivă în ce priveşte dorinţa de mai bine, de dreptate şi libertate, De aceea canceliştii se simţeau ca şi acasă pe Câmpie sau în locurile deluroase şi tot de aceea erau aşteptaţi cu nerăbdare, primiţi cu dragoste, ascultaţi cu încredere de cei încrezători în cuvântul lor sincer. Iancu era unul din cei mai îndrăgiţi de intelectualii satelor. Nu se pretindeau aceşti tineri dăruiţi prorocilor, dar spusele lor, izvorâte dintr-o cunoaştere mai bună a lumii, erau socotite prevestitoare de lucruri deosebite, mai ales că cei ce la ascultau le şi doreau. Cum se întâmplă deseori, dorinţa oamenilor se transformă în credinţă. Încă de atunci, Iancu şi-a găsit amici devotaţi, cu încredere nemărginită în el, tovarăşi sinceri şi temerari în vârtejul evenimentelor revoluţionare din anii 1848 - 1849.Credinţa acelor tineri nu era deşartă, deoarece furtuna se anunţa, prin semne prevestitoare, peste toată Europa şi de asemenea peste toată Transilvania. Din pricina atitudinii nobilimii, de revoltătoare îndârjire în apărarea unor stări de lucruri învechite, conservatoare şi reacţionează totodată, învolburarea sporea, prăpastia dintre cei mulţi şi nemulţumiţi, pe de o parte, iar pe de alta cei puţini şi îmbuibaţi, se adâncea. Cel dintâi dintre biografii lui Iancu, prietenul său Iosif Sterca-Şuluţiu, povesteşte o întâmplare la care a participat ca martor ocular. Se dezbătea în dieta din Cluj în iarna anului 1846 - 1847 problema unei noi reglementări a raporturilor dintre nobili şi iobagi, emanciparea ţăranilor din iobăgie şi împroprietărirea acestora. Era un moment hotărâtor nu numai pentru raporturile sociale din Transilvania ci pentru însăşi soarta Marelui Principat al Transilvaniei. De felul cum se rezolva această problemă capitală, primordială, de acuitate excepţională, depindea liniştea sau neliniştea din această ţară. Cum ar fi putut fi altfel în situaţia grea, intolerabilă şi insuportabilă în care se găsea ţăranul în acea vreme, adică majoritatea imensă a populaţiei ţării, factorul cel mai se seamă în producţia de bunuri necesare întreţinerii societăţii. Vorbele unui contemporan, Kemeny Denes, care nu poate fi bănuit de părtinire faţă de ţărănime, deoarece era nobil - din gruparea liberală a nobilimii -, suplinesc foarte bine orice comentariu cu privire la această problemă: "Ţăranului, după ce a fost dezbrăcat de toate drepturile omului, de toată demnitatea omenească, i s-au impus obligaţii care nu numai că întrec venitul pământului ce-l munceşte, dar întrec chiar puterile lui. Şi dacă ar avea numai un singur stăpân, tot ar mai merge. Dar după ce stăpânul său i-a luat tot ce bietul om a agonisit, vine al doilea stăpân: statul. Aceasta-i impune o sarcină şi mai grea. În timp ce nobilul petrece în trândăvie, ţăranul poartă toate greutăţile ţării, singur plăteşte dările, face poduri şi drumuri grele şi tot el plăteşte şi vama când trece pe ele. Apără ţara cu arma, pentru ca nobilimea să poată stăpâni în linişte. Plăteşte popa, dascălul, judele, notarul şi tot ce i se cere. Şi acest om, în zdrenţele sale, e cinstit, blând, muncitor, îşi iubeşte ţara şi o apără cu credinţă, deşi el ştie că nici măcar acel pământ de trei coţi, care după moarte îi va acoperi trupul, nu este proprietatea sa. Băgaţi de seamă! Dumnezeu nu poate suferi îndelung o asemenea situaţie" - încheia Kemeny, ameninţător şi prevestitor în aceeaşi vreme.

Avertismentul n-a folosit la nimic. În orbirea sa, nobilimea n-a ţinut seama nici de vreme, nici de oameni. N-a ţinut seama că mijlocul secolului al XIX-lea nu se potriveşte cu începutul secolului al XV-lea, n-a putut să ştie că oamenii cunoscuseră în Transilvania răscoala lui Horea, în Ţara Românească mişcarea revoluţionară a lui Tudor Vladimirescu, în Rusia marea răscoală a lui Pugaciov, în Cehia răscoala lui Anton Nywelt, în Franţa marea revoluţie ale cărei efecte se răspândiseră în toată Europa; n-a ţinut seamă că în Slovacia, Polonia, Serbia, Grecia, în ţările germane, în Italia şi Spania au avut loc alte mişcări şi răscoale. Nu-şi dădea, sau nu voia să-şi dea seama nobilimea, în obtuzitatea ei, că toate aceste ridicări de popor şi fiecare dintre ele, înseamnă o repetiţie pentru altele şi mai mari, şi mai radicale, că aceste mişcări înseamnă tot atâtea lovituri puternice împotriva edificiului feudal şi împotriva celor ce-l apărau, că fiecare dintre ele crea o breşă în acest edificiu prin care vântul libertăţii pătrundea cu putere, deşteptând la gând şi faptă, mai îndrăzneaţă încă, oameni, popor. Cu toate protestele nobilului liberal, nobilimea a mers, ca o turmă, la pieire. Se adeverea credinţa că unor oameni, înainte de a muri, li se ia mintea.

Asistau, de la galerie, la discuţiile din dietă cu privire la soarta viitoare a ţărănimii, unii cancelişti veniţi anume din Tg. Mureş, dată fiind însemnătatea problemei şi a dezbaterilor. Iancu se afla printre ei, urmărind cu sufletul la gură mersul discuţiilor, agitate, înfierbântate. "Iancu - povesteşte Şuluţiu - care asculta cum se împărţesc domnii pe pielea bietului ţăran, gemea ca un taur ferecat şi tremura ca varga, o convulsiune şi nervozitate l-a cuprins, îl scuturau grigurile. A trebuit să-l duc cu sila de-acolo, mă temeam că va face un scandal. Pe drum către casă am încercat să-l liniştesc, el însă mi-a zis: "Frate Şuluţ! Nu te supăra pe mine, oricât de bun român ai fi tu, tu nu poţi simţi durerea ce am simţit-o eu azi. Tu şi familia ta nu sunteţi robi, ca mine şi părinţii mei. Când acel nobil baron a zis că: 'nici acel pământ de trei coţi, care ne va acoperi trupul după moarte, nu este proprietatea noastră' era să mă arunc din galerie între ei şi să-i izbesc de părete. Nu cu argumente filosofice şi umanitare vei putea convinge pe acei tirani, ci cu lancea ca Horea".

Cunoscându-i concepţia, atitudinea, firea, caracterul şi faptele, cunoscându-i dragostea de popor, din copilărie şi până la moarte, scena şi, deci relatarea, pot fi veridice. În realitate aşa îi era firea: asculta atent şi încruntat când era cazul, acumula amărăciunea şi revolta, se interioriza cu o intensitate neobişnuită, iar când coarda era prea întinsă, izbucnea scurt, îndârjit, aruncând fulgere din ochi şi tuńete din glas. "Când îl irita cineva, devenea teribil". Aşa l-a cunoscut George Bariţiu, aşa l-a caracterizat, aşa a fost. Ca o apă care curge în aparenţă liniştit, acumulând pâraiele şi izvoarele ce-i ies în cale, sporindu-şi astfel, puterea şi mersul, tot astfel şi Iancu aduna mereu, noi şi noi învăţăminte, noi şi noi puteri pentru ziua cea mare, a socotelilor.

Academician Ştefan PASCU

Rugăciunea unui moţ

Mai vrem lumină-n Apuseni Stăpâne,
Mai vrem s-atingem dorul de izvoare,
Mai vrem să dăinuim în rugăciune
Şi să murim în semn de lumânare.

O, câte case mi-au rămas pe deal
Şi în opaite arde seu de vită,
În tot atâtea hore din Ardeal
Se-nvârt fecioare-n tainică ispită!

Pruncuţii mă aşteaptă-n veac
Tot în opinci ca-n amintire,
Cu lămpi aprinse la Albac
Bătrânii trec în nemurire.

Se pierd căruţe-n colb de ţară
De sub coloape moţii-şi strâng sudoarea
Speranţa pentru toţi e o povară
Când vremile le-ncearcă iar răbdarea.

Mai vrem din când în când stăpâne
Să-ntorci privirea-n Templu dar,
S-arunci o coajă unui câine,
Să-mparţi un zâmbet la sărac!

O, câte vise ne trecură
Pe dinainte-n freamăt sfânt
Istoria ca o Scriptură
Am împlinit-o pe pământ!

Ne-au răstignit la porţi şi vamă,
Ne-au frânt pe roţi, în furci ne-au tras
Şi ne-au cerut să le dăm seamă
De soarta ce ne-a mai rămas!

Stăpâne toţi venim la Tine
Că ne eşti pâinea spre fiinţă
Şi vinu vieţii - rugăciune,
Iubirea veşnică credinţă!

Mai vrem lumină-n Apuseni Stăpâne
Mai vrem s-atingem dorul de izvoare
Mai vrem să dăinuim într-o minune
Şi să murim în semn de lumânare!

Teodor Mara

PENTRU COPIII MOŢILOR

Apelăm la toţi românii cu inimă mare să ajute moral şi financiar acţiunea Societăţii " Avram Iancu ", de a face din Clubul Copiilor şi elevilor Câmpeni - Alba, un adevărat centru de educaţie şi cultură al copiilor din Ţara Moţilor.

Aşteptăm un important sprijin din partea ministerelor (învăţământului, culturii, tineretului şi sportului) a partidelor politice precum şi a societăţilor comerciale cu capital de stat sau privat.

Contactaţi Societatea " Avram Iancu ", tel. 064/136747, fax. 064/192825 sau Clubul Copiilor din Câmpeni, tel. 058/771176; cont 40.72.99.60.62.20.9 BRD Cluj - Napoca.

Societatea " Avram Iancu "

Colind Iancului

Mai în glumă...

Recunoaştere istorică

În sprijinul dreptăţii şi reconcilierii istorice, pentru Societatea Cultural Patriotică "Avram Iancu" a sosit o adresă de la Parlamentul Ungariei în care i se propune acesteia să înfiinţeze o filială la Budapesta. Ca sediu i se va pune la dispoziţie ultimul etaj al clădirii Parlamentului astfel ca, deasupra ei să nu mai existe decât ceru şi... opinca.

Să nu ne imaginăm că gestul este fără motivaţie; propunerea s-a făcut ca urmare a recunoaşterii faptului că palatele din Budapesta s-au ridicat cu aurul, transpiraţia şi respiraţia moţilor.

Suntem profund impresionaţi de o atât de civilizată recunoaştere şi invitaţie care, chiar dacă soseşte cu o mică întârziere (de câteva decenii), ne gâdilă în mod plăcut sufletele.

Promitem că şedinţele noastre vor fi liniştite şi nu vor deranja lucrările Parlamentului, că doar nu suntem udemerişti. Vom vorbi numai în şoaptă, pe la colţuri şi ungureşte, ceea ce este tot una.

Chiar şi Imnul României "Deşteaptă-te Române" îl vom cânta în ungureşte.

Din respect! Şi, ca să se ştie...

Ioan HERINEANU

IANCULE MARE
EDITOR: Societatea "Avram Iancu" din România, Cluj-Napoca,
Calea Dorobanţilor 70,
PREŞEDINTE: [illegible] STAN
COLEGIUL DE REDACŢIE
REDACTOR ŞEF: Emil LUCA
REDACTORI: Petru BUCŞA, Ioan Al. CRIŞAN, Vasile CRISTEA, Ioan HERINEANU, Vasile LECHINŢAN, Alexandru RUS, Vasile TUTULA, Lidia IVANOV, Teodor ŞANDOR
GRAFICA: [illegible]; FOTOGRAFIE: Dumitru COSMA
CULEGERE TEXTE: [illegible]
MONTAJ ŞI TEHNOREDACTARE: [illegible]
[illegible]
TIPARUL: [illegible]